

INSTITUTIONEN FÖR SOCIOLOGI
OCH ARBETSVETENSKAP

“FÄLTASSISTENTER - BOMULLEN I SAMHÄLLETS SPRICKOR”

Praktikers uppfattningar om det förebyggande och uppsökande arbetet riktat mot unga i Kungsbacka kommun.

Emma Roback & Isolde Villiamsson

Examensarbete för master i kriminologi, 30 hp

Handledare: Anneli Larsson

Våren 2020

Abstract

Title: “Outreach workers - the cotton in society’s cracks” - Practitioners view on preventive and outreach work focusing on youth in Kungsbacka township.

Authors: Emma Roback and Isolde Villiamsson

Supervisor: Anneli Larsson

Examiner: Cecilia Hansen Löfstrand

Type of thesis: Master thesis in criminology, 30 higher educational credits

Date: 23-06-2020

Aims and objectives: The aim of this study was to investigate practitioners view on possible preventive work among youth in Kungsbacka, Sweden. An empirical study was conducted, and the results can hopefully provide guidance to the city of Kungsbaka and advice on appropriate actions regarding the work with youths. The focus of this study was to identify if practitioners in Kungsbacka experience a need for more youth outreach work. The study also examined if outreach work would be an effective method and if there may be other applicable methodologies that would have the desired effect in curbing the statistics.

Method and data: The empirical material consists of a survey conducted by the city of Kungsbacka, five interviews with Kungsbacka police employees and four expert interviews. The data was analyzed both quantitatively and qualitatively to broaden the scope of understanding. Both descriptive statistics and chi tests were used to analyze the survey. The interviews were conducted with a semi structured interview plan. The theories used in the study to analyse outreach work is Social Bonding Theory and Situational Action Theory.

Results: Practitioners in Kungsbacka wish to see more crime prevention and outreach work focusing on youth at risk. The practitioners encourage the application of outreach workers, whose main goal is to reach out to young people and build relations with them. Also, the police force wishes to work closely with outreach workers for the possibility of gaining better understanding of the problems that surrounds the youth. Furthermore, practitioners wish to see increased and improved collaboration and cooperation between all people involved with youth projects.

This study is a first step in examining if outreach workers can provide the services that the practitioners in Kungsbacka requests. The study suggests that the outreach workers could lower the criminogenic exposure among youth by offering safe and constructive environments where youth and youth at risk can seek refuge. In conclusion, the majorities of practitioners included in the study are positive about the introduction of outreach workers and expresses a need for more adults to get involved in the lives of young people.

Key words: Outreach work, youth, police, social services. criminogenic exposure, Situational Action Theory, Social Band Theory.

Förord: Ett stort tack till Maria Frykstedt och Alice Nilsson på lokala Brå i Kungsbacka för allt material och alla tips ni gett. Tack till Anna Lindqvist, kommunpolis i Kungsbacka, för all brottsstatistik, kontaktförmedling och god energi. Tack till er alla som ställt upp på intervjuer. Tack även till Per-Olof Wikström för att du tog dig tid att bolla tankar och ideér med oss. Och såklart, ett särskilt tack till vår handledare Anneli Larsson för stödet längs studiens gång.

Innehållsförteckning

Förkortningar.....	7
Introduktion	8
Syfte.....	10
Frågeställningar	10
Resultat.....	10
Redogörelse för arbetsfördelning	11
Bakgrund	12
Kungsbacka kommun	12
Befolkning.....	13
Ekonomi.....	13
Medborgardialog trygghet, Kungsbacka	14
Nationella trygghetsundersökningen 2018.....	15
Brottsstatistik	15
Politiska förslag gällande införandet av fältassistenter i Kungsbacka kommun	16
Befintliga samarbeten och insatser i Kungsbacka	17
Samarbete med civilsamhället - nattvandrare och polisens volontärer	17
Brottsförebyggande rådet	18
ANDTS.....	18
SSPF	19
Övriga insatser och samarbeten.....	19
Socialtjänstlagen gällande uppsökande verksamhet	19
Problembeskrivning.....	20
Tidigare forskning	22
Uppsökande verksamhet i ett historiskt perspektiv	22
Uppsökande verksamhet idag	22
Teori.....	25
Teori om sociala band	25
Situationell aktionsteori	27
Metod	30
Design.....	30
Datainsamling.....	30
Enkätundersökning.....	31
Intervjuer	32

Teoriapplicering.....	33
Analysmetod.....	33
Kvalité och generaliserbarhet	34
Reliabilitet och validitet.....	34
Metoddiskussion	36
Etiska överväganden	37
Empiri	39
Enkätundersökning - kvantitativ empiri	39
Förebyggande arbete med unga i riskzon.....	39
Uppsökande arbete med unga i riskzon	41
Samarbete mellan kommun, andra aktörer och civilsamhället.....	42
Enkätundersökning - fritextsvar	43
Förebyggande arbete	43
Uppsökande arbete	44
Intervju med polisanställda i Kungsbacka kommun - kvalitativ empiri.....	44
Lägesbilden av ungdomar i Kungsbacka kommun	45
Politiska förslag rörande åtgärder riktade till unga i riskzon.....	45
Brottspreventiva åtgärder/insatser.....	46
Fältassistenter	47
Socialtjänstlagen och socialtjänst.....	47
Intervjuer med sakkunniga.....	49
Upplevelse av fältassistenternas uppdrag.....	49
Fältassistenter i generella drag	50
Samarbete	51
Konkreta råd	52
Drogförebyggande arbete	53
Sammanfattning	53
Analys	55
Vad tycker praktiker i Kungsbacka?	55
Narkotikabruk hos unga	57
Fältassistenter och vuxennärvaro	58
Fältassistenter som förebyggande insats.....	59
Diskussion.....	61
Syfte.....	61
Frågeställningar	61
Avslutande råd	64

Samarbete	64
Vid ett införande av fältassistenter	64
Vidare forskning	66
Avslutande ord	67
Referenser	68
Appendix A	72
Förebyggande och uppsökande verksamhet med fokus unga i riskzon	72
Appendix B	76
Brottsstatistik	76
Appendix C.....	79
Förfrågan om att delta i en studie om fältarbete som brottspreventiv åtgärd	79
Appendix D	80
Intervjuguide	80

Förkortningar

ANDTS - Alkohol Narkotika Dopning Tobak Spel

Brå - Brottsförebyggande rådet

IP - Intervjuperson

KBA - Kungsbacka

NTU - Nationella trygghetsundersökningen

RIF - Riksförbundet för fältarbete

SAT - Situational Action Theory / Situationell aktionsteori

SCB - Statistiska centralbyrån

SSPF - Skola, Socialtjänst, Polis och Fritid

Introduktion

Denna studie är ett samarbete med lokala brottsförebyggande rådet (Brå) i Kungsbacka kommun, Sverige. Studien utgör en del i utredningen huruvida Kungsbacka ska införa fältassistenter. Bakgrunden till utredningen är bland annat att polis uppmärksammat att tillgreppsbrottslighet (att ta något som tillhör någon annan utan lov) och narkotikabruk hos unga har ökat. Studien fick fria tyglar att utformas på det sättet författarna önskade, men att Brå skulle finna det hjälpsamt om studien kunde riktas mot det eventuella införande av fältassistenter i kommunen genom att förankra förslaget med teori och forskning. Enkäten i uppsatsen är utformad av Brå och skickades via dem ut till de förvaltningar de ansåg relevanta för enkäten.

Allmänhet har uppmärksammat att fler ungdomar utan någon uppenbar plats att "hänga på" rör sig i Kungsbacka. Nattvandrarerna i Kungsbacka har skrivit ett brev till kommunen där de ger sin bild av den förändring de upplever gällande unga, att det finns ett ökat behov av synliga vuxna. De menar att polisen inte räcker och efterfrågar mer uppsökande verksamhet, framförallt kvällstid. I denna studie används termen unga som ett samlingsbegrepp för personer under 21 år, denna avgränsning bygger dels på att det är denna uppdelning socialtjänsten använder i fråga om unga lagöverträdare (Socialstyrelsen, 2020, s. 13) såväl som att detta är åldersindelningen hos polisens statistiksystem Status (Polisens statistiksystem Status, 2020).

Åren 2018 och 2019 gjordes trygghetsundersökningar i Kungsbacka kommun (Kungsbacka kommun, 2018, 2019a). Vid en jämförelse mellan dessa och den nationella trygghetsundersökningen (NTU) 2018 (Brottsförebyggande rådet, 2019) är det en högre andel otrygga i Kungsbacka än generellt i Sverige.

Politiker från två partier har lämnat motioner till kommunfullmäktige i Kungsbacka gällande införandet av kvalificerade fältassistenter samt utvecklandet av den uppsökande verksamheten i kommunen riktat mot unga (Vänsterpartiet Kungsbacka, 2019; Kungsbacka kommun, 2019b). Lokala Brå fick i uppdrag att kartlägga kommunens befintliga insatser riktat mot unga i riskzon och undersöka om någon ny insats med fokus på uppsökande verksamhet kan vara aktuell att införa.

Teoretiskt vilar studien på Hirschis teori om sociala band med utgångspunkt i att vuxna som är ute på kvällarna kan fungera som ett socialt band, alternativt stärka brustna band och på så vis motverka brottsbenägenheten. Ett sätt att försöka motivera till ändring hos ungdomens moral. Situationell aktionsteori inkluderas i studien och kopplas till kriminogen exponering samt moralisk kontext. Således skulle en uppsökande verksamhet kunna minska kriminogen exponering och att vuxna verkar som föredömen för ungdomarnas moraliska handlande, som ett sätt att förändra den miljö ungdomen befinner sig i.

I studien har kvantitativ metod använts i form av en enkätundersökning utformad av Kungsbacka kommun. Enkätsvaren har sedan analyserats av författarna till denna studie i SPSS och sedermera analyserats genom chitvå-test och Cramer's V. Fritextsvaren i enkäten kategoriserades av analytiker i Kungsbacka och författarna till studien kvantifierade sedan dessa. Författarna till studien fick tillgång till enkätens rådata för egen analys. Detta bland annat för att kunna utläsa likheter och skillnader mellan arbete direkt och indirekt med ungdomar i riskzon. Fem intervjuer med poliser från Kungsbacka har genomförts, dessa kategoriseras som praktiker. Fyra intervjuer med sakkunniga genomfördes, dessa används som komplement till enkäten och polisintervjuerna.

Praktiker har i studien använts som begrepp för att ringa in personer i Kungsbacka kommun som jobbar direkt eller indirekt med unga i riskzon. Även poliserna som intervjuades inkluderas i kategorin praktiker. Det ska dock poängteras att sakkunniga inte inkluderas som praktiker, utan som externa experter vars utlåtanden används kompletterande till praktikers syn. Förebyggande arbete syftar till att förhindra uppkomst av problem/ohälsa (primär prevention) och att latenta problem/ohälsa inte ska återuppträffa (sekundär prevention). Förebyggande arbete handlar om att minska risk för ohälsa genom att minska riskbeteenden och riskfaktorer samt att stärka skyddsfaktorer för hälsa (metodstod.se, u.å.). Uppsökande arbete definieras på olika sätt i litteraturen, men vad de har gemensamt är att det rör sig om kontaktskapande och relationsbyggande arbete samt att hänvisa till ytterligare insatser som är passande för den aktuella individen (Andersson, 2010, s. 13, 38; Pitts, Pugh & Turner, 2002, s. 11). Socialtjänsten ska *“bedriva uppsökande verksamhet och annat förebyggande arbete för att förhindra att barn och unga far illa”* (SFS 2001:453 5 kap 1 §)

Namnet till uppsatsen är inspirerat av en respondent som intervjuades. Denne berättade att en kollega brukar beskriva fältassistenter som just *“bomullen i samhällets sprickor”*.

Syfte

Studiens syfte är att undersöka praktikers uppfattningar om möjliga åtgärder för det förebyggande och uppsökande arbetet riktat mot unga i Kungsbacka kommun. Studiens avsikt är att göra en empirisk studie och med stöd av resultaten ge råd kring vad som är en eller flera lämpliga åtgärder för problematiken i Kungsbacka gällande ungdomar. Studiens syfte preciseras i frågeställningarna nedan.

Frågeställningar

- Om och i så fall hur anser praktiker i Kungsbacka kommun att det förebyggande och uppsökande arbetet gällande unga behöver förbättras?
- Om och i så fall hur skulle fältassistenter kunna vara en möjlig åtgärd att implementera utifrån praktikers uppfattningar om hur det förebyggande och uppsökande arbetet gällande unga behöver förbättras i Kungsbacka kommun?

Resultat

Studien visar att praktiker i Kungsbacka kommun anser att det förebyggande och uppsökande arbetet riktat mot unga bör utvecklas. Praktiker påtalar att samarbetet inom kommunen mellan olika organisationer och aktörer behöver förbättras. Praktikerna är till stor del positiva till införandet av fältassistenter och polisanställda i kommunen hoppas på ett nära samarbete om fältassistenter införs. Denna studie är ett steg i att undersöka om fältassistenter skulle kunna fylla den funktion som praktiker i Kungsbacka kommun efterfrågar. Bland annat anses det vara en möjlighet att fältassistenter skulle kunna minska ungas kriminogena exponering genom att röra sig på platser där unga spenderar ostrukturerad tid utan vuxna närvarande. Fältassistenter skulle också på lång sikt kunna skapa sociala band med ungdomar som kan användas för att hitta rätt insatser för unga i riskzon.

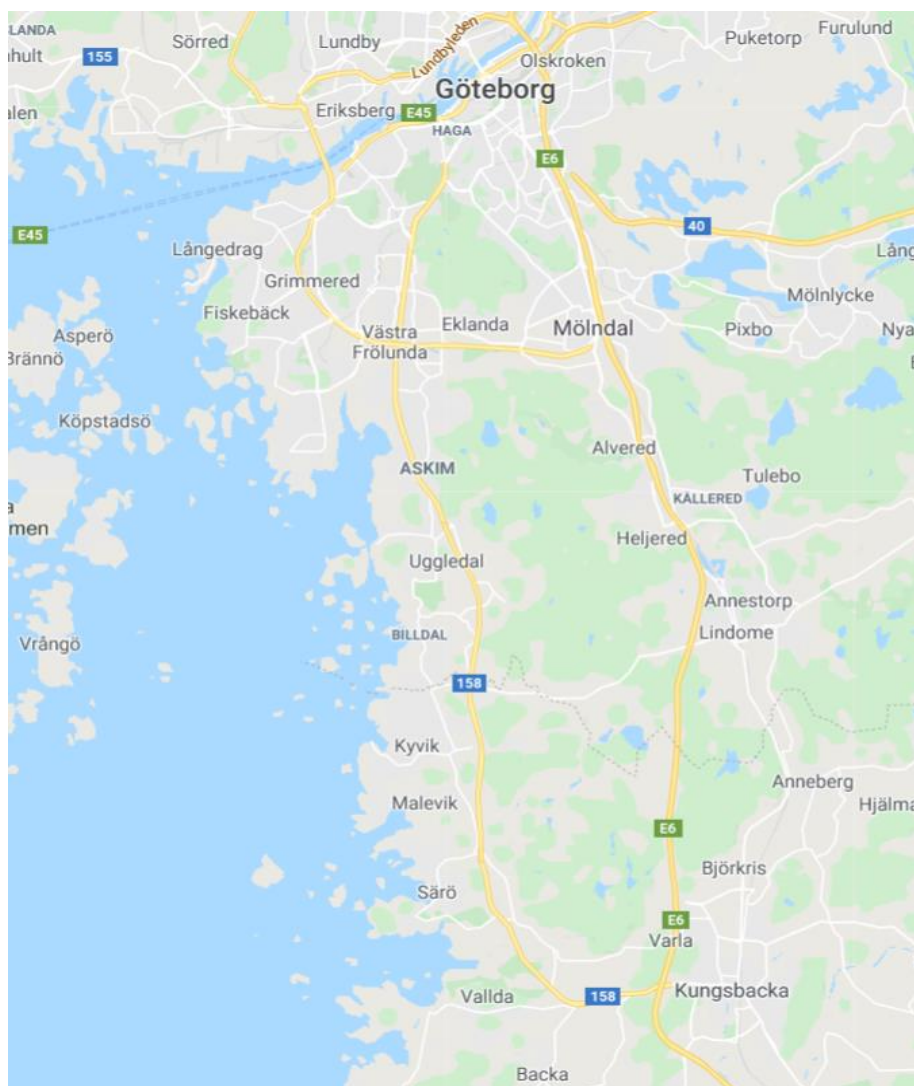
Redogörelse för arbetsfördelning

Under studiens gång har båda författarna jobbat aktivt med alla delar av studien, båda författarna har deltagit under alla intervjuer och har arbetat genomgående med texten. Huvudansvar för bakgrund, resultat och analys har Emma Roback. Huvudansvar för teori, metod, diskussion och avslut har Isolde Villiamsson. Övriga delar har skrivits gemensamt.

Bakgrund

Kungsbacka kommun

Kungsbacka kommun ligger i Hallands län. År 1974 slogs flera mindre kommuner ihop och bildade Kungsbacka. Sedan dess har de borgliga partierna haft makten under majoriteten av mandatperioderna (Kungsbacka.se, u.å. a). År 2019 hade kommunen 84 682 invånare (Kungsbacka kommun, 2019c). I Kungsbacka stad bor det 23 189 personer. Kungsbacka är 900 kvadratkilometer med kustlinje till väst och jordbrukslandskap, skogar och sjöar till öst. Kommunen gränsar i norr till Göteborg och Varberg i söder (Kungsbacka.se, u.å. a). Detta gör Kungsbacka attraktivt för personer med arbete på annan ort (Statistiska centralbyrån (SCB), 2018). Kartbilden nedan illustrerar Kungsbacka (nederst i bild) i förhållande till Göteborg.

(Google. u.å.)

Befolkning

Befolkningsmängden i Kungsbacka kommun har ökat med ca 10 000 invånare mellan 2008–2018 (SCB, 2019). I slutet av 2017 utgjorde 27% av befolkningen barn och ungdomar mellan 0–19 år, 54% var 20–64 år och 19% var 65 år eller äldre (Kungsbacka.se, u.å. a). Under 2018 flyttade 4552 personer till kommunen. Majoriteten (3630 st) av de som flyttade till Kungsbacka kommer från andra län i Sverige, 615 personer kom från utlandet. Den totala andelen utrikesfödda boende i Kungsbacka var 9% 2018, i jämförelse med 19% i hela Sverige (SCB, 2019).

Sedan 2017 har befolkningen ökat med 1,7% per år, något som kommunen anser är en trend som kommer fortsätta. De åldersgrupper som ökar mest är de som är 80 år eller äldre, samt unga barn (Kungsbacka kommun, 2019c). Kungsbacka kommun har en högre andel invånare med eftergymnasiala utbildning (45%) i jämförelse med Hallands län (38%) och hela Sverige (41%). Kungsbacka kommun är bland de 25% högst rankade kommunerna i Sverige gällande bland annat elever i årskurs 9 som har behörighet till yrkesskola, gymnasieelever i kommunal skola som tar examen inom 4 år samt deltagartillfällen i idrottsföreningar (Sveriges Kommuner och Regioner, 2019, s. 2).

Medelinkomsten i Kungsbacka 2017 var högre än medelinkomsten i Halland och Sverige. I oktober 2019 var 3% av befolkningen i åldern 20–64 i Kungsbacka arbetssökande. I övriga länet ligger antalet arbetssökande i samma ålder på 5% och i Sverige på 6%. År 2018 var det 5,89% av hushållen i Kungsbacka kommun som var ensamstående med barn mellan 0–24 år (SCB, 2019).

Ekonomi

Kungsbacka kommun spenderade 2018 mer pengar på utbildning samt förskola och skolbarnsomsorg än genomsnittet av kommunerna i Sverige (SCB, 2019). Av skatteintäkterna som kommunen erhållit under 2018 var det främst två verksamheter inom kommunen som prioriterades. För varje 100 kronor som betalats i skatt under 2018 fördelades 41,90 kr till Förskola & Grundskola samt 18,70 kr till Vård & Omsorg.

Detta kan jämföras med exempelvis Miljö & Hälsoskydd som tilldelades minst skatteintäkter, 30 öre per 100 kr. Individ & Familjeomsorg tilldelades 5,80 kr per 100 kr under 2018 (Kungsbacka kommun, 2019d, s. 9).

Medborgardialog trygghet, Kungsbacka

Kungsbacka kommun har 2018 och 2019 genomfört trygghetsundersökningar, "Medborgardialog trygghet" (Kungsbacka kommun, 2018, 2019a). Vid undersökningen 2018 var det 58% kvinnliga och 42% manliga respondenter. 2019 var det 50% kvinnor, 49% män och 1% annan. Nedan redovisas det som anses relevant för denna studie.

Undersökningen 2018 frågar om oro för att någon närstående ska utsättas för brott i Kungsbacka, 58% av kvinnorna och 42% av männen svarade ja. 2019 ställdes frågan "är du orolig för att utsättas för brott i Kungsbacka?", 30% svarade ja och 70% svarade nej. 2019 ställdes också frågan om respondenten känner sig trygg i Kungsbacka kommun, 90% svarade ja och 10% svarade nej (Kungsbacka kommun, 2018, 2019a).

Vidare handlade en fråga om det finns platser i Kungsbacka kommun som respondenten upplever som otrygga, 2018 svarade 68% av kvinnorna och 48% av männen ja. De mest frekvent angivna platserna där respondenten kände sig otrygg var "Kungsbacka", "stationen" och "resecentrum". 2019 svarade 38% ja och 62% nej på samma fråga, de platser som angavs mest frekvent var "resecentrum", "där det är mörkt kvällstid", "vid centrum" och "i tunnlrar". På frågan när platserna upplevs som otrygga svarade respondenterna 2018 6-7% dagtid, 74-80% kvällstid, 70-74% nattetid och alltid 12-13% (Kungsbacka kommun, 2018, 2019a).

På frågan om vad polisen kan göra för att öka tryggheten i Kungsbacka hade undersökningen 2018 "synas", "fler", "ute", "patrullera", "närvaro" och "visa" som mest frekvent använda ord. Undersökningen 2018 frågade också vad respondenten anser att Kungsbacka som kommun kan göra för att öka tryggheten. De mest frekvent använda orden var då "belysning", "ungdomar", "platser", "övervakningskameror", "aktiviteter", "poliser" och "unga" (Kungsbacka kommun, 2018).

Respondenterna tillfrågades även om vad alla kan göra för att öka tryggheten för varandra. Svartalernativet kring nattvandring och fler vuxna svarade 61% av kvinnorna och 50% av männen ja till (Kungsbacka kommun, 2018). 2019 formulerades frågan vad alla kan göra för att öka tryggheten, inklusive polis och kommun. De mest frekventa svaren var "synlighet", "fältare/nattvandrare", "bättre belysning", "fler poliser" och "få bort ungdomsgäng" (Kungsbacka kommun, 2019a).

Nationella trygghetsundersökningen 2018

Nationella trygghetsundersökningen (Brottsförebyggande rådet, 2019) genomförs årligen i Sverige. Undersökningen inkluderas i studien för att jämföra en nationell undersökning med Kungsbackas trygghetsundersökning.

35% av befolkningen oroar sig mycket eller ganska ofta för att någon närstående ska drabbas av brott. 72% av respondenterna uppger att de känner sig mycket eller ganska trygga när de är ute ensamma och går en kväll i sitt eget bostadsområde, samtidigt som 28% uppger att de känner sig mycket eller ganska otrygga. 42% av respondenterna uppger att de i stor utsträckning oroar sig över brottsligheten i Sverige (Brottsförebyggande rådet, 2019, s. 100–114).

Brottsstatistik

Med hänvisning till brottsstatistik (Appendix B) i Kungsbacka syns en uppgång av anmälda brott mot personer under 21 år (Polisens statistiksystem Status, 2020). Åren 2016 anmäldes 504 brott, 2017 17 anmäldes 561 brott, 2018 ökade anmälningarna till 743 och 2019 låg siffran på 704. En liten nedgång kan alltså observeras 2019. Även siffrorna rörande anmälda brott mot personer under 21 år i Göteborg visar en ökning varje år. Kristianstad, som har ungefär samma populationsmängd som Kungsbacka, har liknande brottsstatistik gällande anmälda brott mot personer under 21 år. År 2016 anmäldes totalt 5750 brott och 2018 anmäldes 4989 i Kungsbacka. Alltså, trots den generella tendensen att anmälda brott minskar, så ökade antalet anmälningar mot personer under 21 år.

Figurer gällande brottstyp (Appendix B) används för att illustrera de brottstyper poliser och politiker talar om rörande unga, nämligen narkotikabrott och tillgreppsbrott. Statistiken visar att narkotikabrott är den vanligaste brottstypen bland unga. Tillgreppsbrott (i butik) är det tredje mest anmälda brottet, våldsbrott har fler anmälningar. Tillgreppsbrott är den vanligaste brottstypen inom alla anmälda brott oavsett ålder, följt av trafikbrott och skadegörelse.

Politiska förslag gällande införandet av fältassistenter i Kungsbacka kommun

Den 5:e februari 2019 lämnade Vänsterpartiet i Kungsbacka in en motion till kommunfullmäktige. Motionen föreslår att kvalificerade fältassistenter ska utvärderas som metod och införas i kommunen. Vänsterpartiet i Kungsbacka vill att förebyggande socialt arbete ska utökas, samt att barn och unga ska vara högst prioriterat i kommunen. Motionen beskriver hur det i Socialtjänstlagen (5 kap. 1§) fastställs att socialnämnden ska bedriva förebyggande arbete, däribland uppsökande verksamhet, för att förhindra att unga far illa. I samarbete med andra aktörer ska socialtjänsten arbeta för att barn och unga inte ska vistas i miljöer som kan vara skadliga. Vidare motiveras motionen genom att beskriva att fältassistenter kan skapa kontakt med ungdom samt mellan ungdom och andra organisationer, föräldrar och skola, vilket Vänsterpartiet menar minskar social utsatthet.

Vänsterpartiet menar också att fältassistenter kan skapa en tryggare miljö och samlingspunkter för ungdomar, vilket kan bidra till minskad kriminalitet och narkotikabruk. Därför föreslår Vänsterpartiet att förvaltningen för Individ & Familj ska utvärdera möjligheten att införa fältassistenter i Kungsbacka kommun som en del av det sociala arbetet av lagstadgade uppsökande verksamheter (Vänsterpartiet Kungsbacka, 2019).

Efter att motionen lämnas in till kommunfullmäktige beslutades att ärendet lämnas vidare till kommunstyrelsen, där den sedan skickas vidare till nämnden för Individ & Familjeomsorg. Ärendet har under 2019 skickats till olika nämnder i Kungsbacka kommun. Kultur & Fritidsnämnden gav lokala Brå uppdraget att utvärdera behovet av fältassistenter i kommunen. Arbetet ska innehålla inventarier av pågående insatser och aktiviteter, samt förslag till utveckling (Kungsbacka kommun, 2019b, s. 1–2).

I november 2019 hade kommunstyrelsens arbetsutskott i Kungsbacka sammanträde där ett förslag gällande utvecklande av samarbete kring ungdomar diskuterades. Författaren till förslaget menar att narkotikabruket har ökat i kommunen, speciellt bland unga. I enlighet med förslaget ges uppdraget att svara på frågor om vilka samarbeten som finns idag, hur befintliga resurser kan omfördelas för att vara tillgängliga under större delar av dygnet och fler dagar i veckan. Det ska också undersökas om det finns behov av ett "mobilt team" i kommunen och hur samarbetet med civilsamhället kan förbättras (Kungsbacka kommun, 2019b, s. 1–2).

Befintliga samarbeten och insatser i Kungsbacka

Befintliga insatser och samarbetet redovisas i denna studie för att få en överblick om hur det förebyggande och uppsökande arbetet i Kungsbacka kommun ser ut idag. Detta för att få en förståelse av vad som idag inte anses tillräckligt, om praktikerna i studien anser att de insatser och samarbetet som finns idag behöver utvecklas.

Samarbete med civilsamhället - nattvandrare och polisens volontärer

Kungsbacka använder sig av nattvandrare. De flesta forum för nattvandrarerna bedrivs via skola, vilket innebär svårigheter att organisera nattvandringar under sommaren och lov (Kungsbacka kommun, 2019e, s. 4). Syftet med nattvandringar är främst att vuxna förebilder ska vara synliga, ge social trygghet och stöd till unga som vistas ute kvällar och nätter (mynewsdesk.se, 2019, 25 november).

Den 21:e januari 2020 skrev nattvandrarerna ett brev till Kungsbacka kommun (Öppet brev till politiker, tjänstemän och övriga det berör, 2020) där de berättar om vad de ser ute på kvällarna. De börjar med att understryka vikten av engagemang från vuxna och bristen på deltagande. De berättar att de stöter på ungdomar med psykisk ohälsa med ett behov av att prata med vuxna, nattvandrarerna upplever uppskattning över deras närvaro och de skriver om en oro över den ökade narkotikaanvändningen.

Brevet avslutas med några frågor:

“Vi är även oroliga över narkotikan i vår kommun, det känns som om den finns överallt och i varje samhällsklass. Hur ska vi stoppa den på ett bra sätt? Det räcker inte att det bara är polisen som jobbar med det, var är kommunens den uppsökande verksamheten?” (s. 3).

“Varför har inte kommunen något ansvar eller gör något för ungdomarna som är ute dessa tiderna. Att jobba förebyggande är vi bra på men sedan, när detta inte räcker?!” (s. 4).

Kungsbacka har även polisvolontärer vars främsta uppdrag är att verka trygghetsskapande. Det är en frivillig insats där deltagarna får en kortare utbildning av polismyndigheten. Det är en polis som är ansvarig vid varje volontäruppdrag och finns tillgänglig under hela uppdraget. Polisvolontärer har inga ytterligare befogenheter än en civil person, men har en snabb väg att rapportera till polisen (Polisen.se, 2019).

Brottsförebyggande rådet

I lokala Brå finns de flesta av kommunens förvaltningar representerade. Även Region Halland, räddningstjänsten och polisen är med (Kungsbacka.se, u.å. b). Målet för Brå i Kungsbacka är att stödja, främja och ägna sig åt insatser för att minska brottsligheten och öka tryggheten (Kungsbacka.se, u.å. b). Kommunen och polisen samverkar genom att ta fram vilka områden som ska prioriteras. Av dessa områden har ANDTS (Alkohol, Narkotika, Dopning, Tobak och Spel) stått i fokus. Lokala Brå avger även medborgarlöfte vartannat år (Kungsbacka kommun, 2019e, s. 2). I medborgarlöftet för 2019–2020 lovar polisen att minst två områdespoliser ska fokusera på det brottsförebyggande arbetet gällande ungdomar i kommunen (Kungsbacka.se, u.å. c)

ANDTS

Kungsbackas fokus gällande ANDTS har riktats till skolans verksamhet för förebyggande arbete. Lärare och elevhälsa erbjuds utbildning som fokuserar på narkotika. Det drogförebyggande arbetets handlingsplan 2017–2020 kommer att utvärderas hösten 2020. År 2021 kommer den nationella ANDTS-strategin ut, som Kungsbacka kommer använda som grund för sin nya handlingsplan för 2021 (Kungsbacka kommun, 2019e, s. 3).

SSPF

SSPF är ett forum för informationsutbyte mellan skola, socialtjänst, polis och fritid (Kultur & Fritid). Syftet med informationsutbytet är att tidigt fånga upp unga som befinner sig i riskzonen för narkotikabruk och kriminalitet (Kungsbacka kommun, 2019e, s. 2). SSPF har funnits i Kungsbacka sedan 2017 (Nämnden för Individ & Familjeomsorg - Kungsbacka kommun, u.å., s. 35). Några av målen med SSPF är att göra tidiga upptäckter, samt snabba och effektiva insatser från de berörda aktörerna. Något som skiljer SSPF från andra samverkansinsatser är polisens centrala roll samt att informationsutbyte mellan aktörerna görs möjligt genom samtycke. SSPF kan se olika ut, men vanligtvis är det någon av samverkansparterna som oroar sig för en ungdom och lyfter detta till vårdnadshavare. Samtidigt informeras vårdnadshavare om SSPF och förfrågan om samtycke till informationsutbyte presenteras (Söderberg, 2015, s. 3–4).

Övriga insatser och samarbeten

“En dörr in” är ett nätverk som fokuserar på unga i behov av behandlande arbete från olika aktörer. “Tillsammans för varje barn” är ett projekt med syfte att tidigt samordna insatser för unga (Kungsbacka kommun, 2019e, s. 2). Nätverket “Föräldrar emellan” fokuserar på föräldrarollen, det anordnas föräldrakurser och utbildningar. “Hälsocertificeringen” är ett samarbete mellan Kungsbacka kommun och föreningslivet i kommunen. Syftet är att stärka föreningarnas förutsättningar att leda det civila samhället i arbetet för att ge unga sunda värderingar, hälsosamma vanor samt ett meningsfullt sammanhang. “Kommun och polis on tour” är ett projekt som fokuserar på att sprida information om narkotikabruk samt utmaningar gällande ungdomar i tätortsområden till föräldrar och vuxna som möter ungdomar i sitt arbete (Kungsbacka kommun, 2019e, s. 3)

Socialtjänstlagen gällande uppsökande verksamhet

Enligt socialtjänstlagen (SFS 2001:453) 3 kap 1 § är en av socialnämndens uppgifter att bedriva uppsökande verksamhet och på andra sätt verka för goda levnadsförhållanden. I 3 kap 3 a § beskrivs att socialnämnden måste se till att rutiner finns för att förebygga, upptäcka och åtgärda risker. Socialnämnden ska också arbeta för att förebygga och motverka missbruk av beroendeframkallande medel. Vidare ska socialnämnden sprida information och kunskap om skadeverkningar missbruk kan innefatta samt de möjligheter till hjälp som finns (3 kap 7 §).

Trots att det står i socialtjänstlagen (SFS 2001:453) att socialnämnden ska bedriva uppsökande verksamhet tenderar detta arbete att variera i omfattning. Detta beror sannolikt på att verksamheten blir en kostnadsfråga. Insatsen bedöms, trots att den är lagstadgad, som frivillig för kommunerna och får därför mindre medel om kommunens budget minskar. Denna nedskärning har framförallt berört uppsökande arbete riktat till unga (Andersson, 2010, s. 36).

Problembeskrivning

Trygghetsundersökningar som gjorts i Kungsbacka kommun visade att det 2018 var 58% av kvinnorna och 42% av männen som var oroliga för att någon närstående skulle utsättas för brott i kommunen. Undersökningen visade också att 68% av kvinnorna och 48% av männen upplever vissa platser i Kungsbacka som otrygga. Brottsstatistik visar att anmälda brott mot unga under 21 år har ökat sedan 2016 (med en liten minskning mellan 2018–2019) samtidigt som anmälda brott, oavsett ålder, har minskat. Av anmälda brott mot unga under 21 år är narkotikabrott det vanligaste brottet.

Kungsbacka kommun spenderar mer pengar på utbildning, fritidsverksamhet samt förskola och skolbarnomsorg än genomsnittet av kommuner i Sverige. Idag har Kungsbacka kommun flera pågående insatser riktat till unga och unga i riskzon, däribland SSPF, polisens volontärer, nattvandrare, samt insatser med fokus på ANDTS. Trots de befintliga insatserna som finns idag har kommunfullmäktige i Kungsbacka under 2019 mottagit motioner gällande önskad utveckling av det förebyggande och uppsökande arbetet rörande unga i riskzon, bland annat införandet av fältassistenter. Lokala Brå har fått i uppdrag att utreda om införandet av fältassistenter är aktuellt för Kungsbacka.

Även nattvandrarna i Kungsbacka har uppmärksammat ett behov av uppsökande verksamhet och uttrycker en oro över narkotikabruket bland unga. Enligt socialtjänstlagen (SFS 2001:453) är uppsökande arbete lagstadgat för socialnämnden att bedriva.

Att undersöka vad praktiker som möter unga i sitt arbetsliv anser om de insatser som finns idag är tillräckliga och vad de anser behöver utvecklas, kan tänkas ha en relevans för den möjliga implementeringen av nya insatser. Denna studie kan på så vis möjligen vara hjälpsam vid framtida beslut om införandet av nya insatser och mer specifikt införandet av fältassistenter.

Alltså är den aktuella studiens syfte att undersöka praktikers uppfattningar om möjliga åtgärder för det förebyggande och uppsökande arbetet riktat mot unga i Kungsbacka kommun. Målet är att utföra en empirisk studie och med stöd av resultaten kunna ge råd kring vad en eller flera lämpliga åtgärder för problematiken gällande ungdomar i Kungsbacka kommun.

Tidigare forskning

Uppsökande verksamhet i ett historiskt perspektiv

Under 1930-talet började Riksförbundet Sveriges Hem och Fritidsgårdar bedriva uppsökande socialt arbete (Calissendorff, Höjer & Svensson, 1986, s. 12). I april 1956 anställdes den första svenska fältassistenten i Stockholm, vars syfte var att skapa kontakt samt förutsättningen för legitima intressen för unga människor. Erfarenheterna av arbetet ansågs goda och några år senare anställdes ännu en person med liknande uppdrag. Göteborg tog efter och anställde en fältassistent. Socialpolitiskt ansågs detta som ett viktigt redskap att kompensera för dåliga förhållanden i hemmet och fattigdom. Arbetet kunde vara riktat till specifika uppdrag och platser, samtidigt som det utgjorde en generell åtgärd (B. Andersson, 2005, s. 24–45). Ett problem som identifierades i början av fältarbetarnas tid var uppdragets oklarhet, var de socialassistenter eller sociala poliser (Calissendorff, Höjer & Svensson, 1986, s. 23).

Den fortsatta utvecklingen hade stora variationer i utformning och användning, men det generella intrycket av fältarbete var positivt. En undersökning år 1973 visade att var tredje kommun i Sverige vid denna tidpunkt använde sig av fältassistenter. Dock sker en förändring på 80-talet, insatserna med fältassistenter drogs in. De huvudsakliga anledningarna var dels att det skedde en omorganisation i kommunerna och det fanns då ett behov av att minska kostnader. Den andra anledningen var kritiken mot fältassistenternas uppdrag som beskrevs som vagt och oklart vad gäller metod, målgrupp och resultat (B. Andersson, 2005, s. 24–45).

Uppsökande verksamhet idag

Inom tidigare forskning har uppsökande arbete definierats på olika sätt, En definition av uppsökande verksamhet från en dansk översikt menar att det är en metod som betyder att personer rör sig i riktning mot varandra. Detta betyder att det sker en aktiv uppsökning av kontakt, där den anställde uppsöker personerna som är föremål för insatsen (Andersson, 2010, s. 38). En annan definition som använts i Stockholm är att arbetet fokuserar på att ta emot, vägleda samt stödja socialt utsatta personer för att bistå med lämplig och korrekt hjälp (Andersson, 2010, s. 13).

Uppsökande verksamhet handlar om kontaktskapande arbete med personer som en social verksamhet ser ett behov av att komma i kontakt med (Andersson, 2010, s. 33). Några gemensamma punkter för allt uppsökande arbete är att ta kontakt, identifiera behov och motivera till förändring (Andersson, 2010, s. 18). Inom motivering till förändring beskrivs två inriktningar, länkning och relationsarbete. Vid länkning förmedlar uppsökaren kontakt mellan personen och annan insats för att personen ska få hjälp. Inom relationsarbete är det uppsökaren själv som organiserar och genomför det stödjande arbetet (Andersson, 2010, s. 21).

Uppsökande arbete kan delas in i tre delar, observerande, kontaktsökande och agerande. Uppsökande arbete bedrivs i vad som kan kalla mellanrummet mellan de världar där vuxna har kontrollen, hemmet och skolan. Fältarbetares jobb är att se ungdomen, inventera eventuella behov och anpassa hjälpen. I uppsökande arbete talas det om att uppsökaren arbetar med ungdomar med social problematik och som befinner sig i så kallad riskzon. Ju fler riskfaktorer ungdomen exponeras för, desto högre är risken att ungdomen utvecklar problem. Rollen som uppsökare ger möjlighet att arbeta utanför de vanligt förekommande ramarna för socialtjänstens arbete (B. Andersson, 2005, s. 24–45). En annan central del av det uppsökande arbetet är att återskapa kontakt med samhällets stödsystem för de individer uppsökarna har kontakt med (Andersson, 2010, s. 27).

Det finns fyra principer för det uppsökande arbetet. Den första handlar om att det är frivilligt för medborgare att ha kontakt med fältarbetare. Den andra går ut på att arbetet behöver vara kontinuerligt för att kunna bygga upp förtroende. Den tredje har sin grund i att arbetet behöver vara långsiktigt och den sista handlar om att få en helhetssyn av ungdomen (M. Andersson, 2005, s. 46–68).

Enligt Svensson (2003) är målen med den uppsökande verksamheten att tidigt upptäcka social problematik hos unga, bevara hälsosamma och säkra miljöer i samhället samt göra de ungas röster hörda. Vidare är målen att bidra med uppsökande verksamhetservice kring hjälp för unga i behov av stöd, etablera kontakt så tidigt som möjligt, bidra med råd och guidning för de unga och att hjälpa unga att förstå hur de kan använda sig av de stödsystem som finns tillgängliga i samhället.

Uppsökande verksamhet har en skyldighet att föra vidare sin kunskap till beslutsfattare i syfte att skapa en positiv förändring för de socialt utsatta ungdomarna. I framtiden kanske det finns nya vägar för det uppsökande arbetet. Nästan alla har exempelvis mobiltelefon idag, att hänga på gatan har inte längre samma funktion som tidigare. En ny mötesplats för den uppsökande verksamheten kan vara internet, som skulle kunna fungera som ytterligare en plats för kontaktsökande fältarbete (M. Andersson, 2005, s. 46–68).

Fyra modeller för uppsökande arbete har utvecklats som främst riktar sig till drogmissbruk (Andersson, 2010, s. 40). Dessa modeller kallas “Fånga klienter-modellen”, “Självhjälpsmodellen”, “Folkhälsomodellen” och “Ungdomsarbetsmodellen”. Ungdomsarbetsmodellen uppstod runt 1960-talet och fokuserade på uppsökandet av ungdomar i offentliga miljöer. Insatsen riktades mot unga som riskerade att hamna i utanförskap. Arbetet gick ut på att stärka och förbättra ungdomens band samt relation till exempelvis skola, föräldrar och samhällets institutioner (Andersson, 2010, s. 41).

Fältassistenter som arbetat länge tvivlar inte på att det arbete de gör kan ha mycket stor betydelse. Det vanligaste sättet att bedöma om arbetet varit effektivt är att titta på varje enskild insats. Kommuner som vill bedöma insatsen brukar titta på antalet polisrapporter, antalet omhändertagna ungdomar och annan liknande statistik. Dessa har dock en mängd felkällor och bör inte vara ett sätt att utvärdera fältarbete, utan snarare en källa till vart någonstans fältarbete ska bedrivas (Calissendorff, Höjer & Svensson, 1986, s. 81–82).

Teori

Studien använder sig av teorin om sociala band (Hirschi, 2002) och situationell aktionsteori (Wikström, Oberwittler, Treiber & Hardie, 2012). Teorin om sociala band har använts då den belyser vikten av relationer mellan människor och samhälle samt hur dessa relationer kan påverka brottsligheten. Tanken vid valet av teorin om sociala band var att fältassistenter skulle kunna reparera, alternativt stärka banden mellan unga och samhället. Fältassistenternas arbete är främst relationsbyggande och kontaktskapande. I enkätundersökningen och intervjuerna lades stor tonvikt vid olika former av relationer. Därför valdes Hirschis teori om sociala band att inkluderas i studien, då teorin kan förklara den betydelse fältassistenter och andra insatser som handlar om att interagera med ungdomar kan ha.

Tidigt i studien framkom det att det är specifika miljöer i Kungsbacka som unga spenderar ostrukturerad tid på och det är även dessa som uppfattas otrygga enligt trygghetsundersökningar (Kungsbacka kommun, 2018, 2019a), därför har även situationell aktionsteori använts. Teorin belyser hur miljöns kriminogena funktioner påverkar individens handlande. En del av fältassistenternas arbete innefattar att röra sig i de miljöer ungdomar vistas på under kvällar och helger. Denna teori valdes då den förklarar betydelsen av moraliska väktare, ostrukturerad tid för unga och exponering för kriminogena miljöer, vilket kan användas för att förstå fältarbetares betydelse i miljön.

Teori om sociala band

Enligt Hirschi (2002) avstår människor från att begå brott på grund av de sociala band denne har till samhället den lever i. Hirschi menar att avsaknad av dessa sociala band kan förklara brottslighet. Det är när dessa band bryts eller försvagas som människan begår brott. Ju svagare banden blir mellan människan och samhället desto mer agerar människan utifrån sitt egenintresse och ignorerar samhällets regler. Det sociala bandet mellan människa och samhälle består av fyra aspekter; anknytning, delaktighet, åtagande och övertygelse (Hirschi, 2002, s. 16–24).

Den första aspekten, anknytning, syftar till en persons relation till individ och samhälle. Om en person saknar anknytning till andra individer och samhället resulterar det i att personen inte "bryr" sig om vad andra tycker om dennes handlande, vilket ger utrymme för normbrytande beteende. Relationen till föräldrar är ofta den viktigaste anknytningen, men även den till vänner och skola har ett stort inflytande. Ett exempel gällande skolan är tendenserna kring uppdelning, barnen som tillhör medelklassen retar barnen från arbetarklassen. Detta kommer inte från barnen själva, utan är något djupt rotat i institutionen och resulterar många gånger i att barnen från de arbetarklassen lär sig att inte tycka om skolan (Hirschi, 2002, s. 16–20).

Den andra aspekten handlar om delaktighet och kan beskrivas som det engagemang personen har att följa lagen. De normer och värderingar vi lär oss som unga ska motsvara de som samhället har. Vi lär oss vad som är rätt och fel och förhoppningsvis motsvarar detta samhällets synsätt. Exempelvis, när barn växer upp i hem med droger kan det vara svårt för den unga att förstå att användandet av droger inte är acceptabelt. Delaktighet kan även innebära att personen är delaktig i olika typer av aktiviteter. Dessa aktiviteter kan vara tidskrävande, ha deadlines eller exempelvis återkommande tider varje vecka. Detta resulterar i att individen inte har lika mycket ostrukturerad tid att begå brott på (Hirschi, 2002, s. 20–21).

Den tredje aspekten handlar om åtagande i konventionellt/avvikande beteende. Detta formas tidigt i livet kopplat till vad som uppfattas som rätt och fel. Ett exempel är åtagande kring att anstränga sig i skolan. I en familj med engagemang för skola och prestation kan detta ses som en självklarhet, samtidigt som det i en familj där skola inte anses viktigt kan bli bortprioriterat. Ett annat exempel är att personer som har åtaganden där personen gjort stora ansträngningar för att lyckas har mer att förlora om denne döms för ett brott (Hirschi, 2002, s. 21–23).

Den sista aspekten handlar om övertygelse kring att man ska hålla sig till de normativa lagarna i samhället. Frågan en ska ställa sig är: varför bryter någon mot de regler som denna tror på? Vi förutsätter att den som gjort det avvikande beteendet tror på reglerna även om han bryter mot dem. Inom kontrollteorier finns det två perspektiv kring övertygelse. Den första är att övertygelse bara ses som "tomma ord" och betyder lite eller ingenting, om de andra sociala banden saknas. Det andra perspektivet menar att brottslingen rationaliserar den brottsliga handlingen och på så sätt tror på handlingen (övertygelse) för att kunna utföra den (Hirschi, 2002, s. 23–26).

Situationell aktionsteori

Situational action theory (SAT), även kallad situationell aktionsteori (Wikström et al., 2012), menar att människor är regelstyrda varelser. För att förstå varför människor begår brottsliga handlingar måste vi förstå processen av hur regelstyrda val påverkar hur man agerar, alternativt hur personer upplever saker olika och vilka val man gör i relation till motivation.

Wikström et al. (2012) menar att brottsliga handlingar (C) är utgången av processen kring upplevelsen av valmöjligheter → som är initierad och guidad av interaktionen (X) mellan en persons brottsbenägenhet (P) och kriminogen exponering (E). Detta förklaras i formeln nedan:

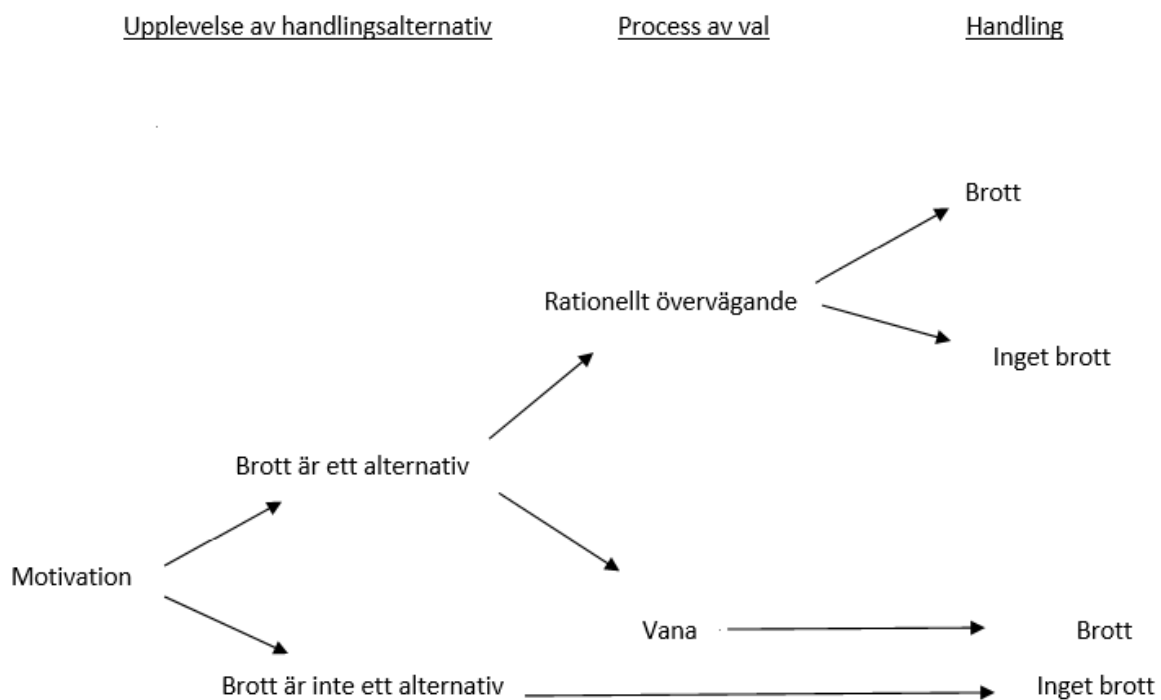
$$P \times E \rightarrow C$$

Brottsliga handlingar definieras som handlingar som bryter mot moraliska regler kring uppförande som anges i lagen. Processen kring upplevelsen av valmöjligheter handlar om upplevelsen av handlingsalternativ när val görs i relation till motivation (lockelse eller provokation). Denna process kan ske per automatik (uttryck för en vana) eller resonerande (ett medvetet val) beroende på igenkänningen av omständigheterna och kongruensen av regelstyrningen i miljön i vilken personen är en del av. Vilka handlingsalternativ människor upplever och baserat på vilket val man gör i relation till motivation, beror på interaktionen mellan brottsbenägenhet och den miljön personen exponeras för (Wikström et al., 2012, s. 11).

Wikström et al. (2012) menar att en persons brottsbenägenhet beror på i vilken utsträckning personens moraliska regler och förmåga att utöva självkontroll uppmuntrar att bryta moraliska regler kring uppförande i den nedskrivna lagen. Också hur en miljöns kriminogena funktioner beror på i vilken utsträckning dessa funktioner (upplevda) moralnormer och deras förstärkning uppmuntrar till att bryta de moraliska reglerna nedskrivna i lag (Wikström et al., 2012, s. 11). En persons kriminogena exponering är i vilken utsträckning personen tar del av miljöer med kriminogena förutsättningar. Brottsbenägenhet och kriminogen exponering är de faktorer som förklarar en persons brottsliga handlingar (Wikström et al., 2012, s. 12).

Vidare menar Wikström et al. (2012, s. 277) att tillsyn av vuxna är viktigt för ungas moraliska utveckling och socialisering. Ostrukturerad tid är tid som saknar mål och som troligtvis sker utan vuxna närvarande. Denna ostrukturerade tid som unga spenderar med varandra, oftast kvällstid under helger, utan en vuxens närvaro förhöjer risken att brott begås, då de unga inte fokuserar på specifika aktiviteter som kan verka avledande för brott (Wikström et al., 2012, s. 280).

Kan det förklaras varför människor bryter eller följer moraliska regler i samhället, kan det också förklaras varför människor följer eller bryter mot lagen. Att en person ljugar för sin familj, snattar eller spränga en bomb är samma process, personen måste se handlingen som ett alternativ och sedan välja att agera därefter. De relevanta moraliska reglerna som guidar i processen kan däremot variera (Wikström et al., 2012, s. 12).

(Wikström et al., 2010, s. 20)

Bilden ovan illustrerar processen som sker innan brott begås. Först handlar det om en person upplever brottet som ett alternativ. Sen äger en process rum kring endera ett rationellt övervägande som antingen kan mynna ut i ett brott eller inte, eller så gör vanan att personen begår brottet.

Enligt Wikströms situationella aktionsteori ska effektivt brottsförebyggande arbete förändra processen kring upplevelsen av valmöjligheter. Det finns två utgångspunkter för förändring, förändring av person eller förändring av miljö. Förändring av person handlar om att minska personens brottsbenägenhet, alltså förändra personlig moral och öka personers självkontroll. En annan åtgärd är att förändra miljöns kriminogena incitament, platsens moraliska kontext. Ytterligare åtgärder kan innebära att försöka förändra personers exponering av kriminogena platser (Wikström & Treiber, 2017, s. 79).

Metod

Studien har använt en kombination av kvantitativ metod i form av en enkätundersökning som har analyserats i SPSS och en kvalitativ metod i form av en intervjustudie som har analyserats där värdefulla citat sammanställts.

Design

Den kvantitativ delen av studien är en surveydesign där en enkät gjord av Brå har använts (Bryman, 2002, s. 145). En egen analys i SPSS har utformats utifrån rådatan. Enkäten består även av kvalitativa element, detta sammanställdes av lokala Brå och analytiker i Kungsbacka kommun till kategorier och lämnades sedan över för vidare analys till studien.

För att skapa möjlighet till kompletterande frågor och uppföljande intervju fanns alternativet att skriva sin mail i slutet av enkäten. Fördelarna med enkäter är bland annat att risken för intervjuareffekt minskar, vilket innebär att intervjuaren påverkar svaren respondenterna ger (Bryman, 2002, s. 146–148).

Den kvalitativa delen av studien bestod av semistrukturerade intervjuer (Bryman, 2002, s. 301) där intervjuguide användes (Appendix D). Tanken var att samtalet ska flyta fritt, men att alla teman ska beröras. Målet var att fånga respondenternas upplevelser för att se vad de anser relevant och viktigt (Bryman, 2002, s. 300).

Datainsamling

En styrka med studien är ambitionen att göra en form av triangulering. Att resultaten från enkäten kontrolleras med resultaten från intervjuerna. Detta görs för att öka tilltron till resultaten från enkäten och skapa mer grundade argument. Dessa två strategier kan både stärka och bekräfta varandra (Bryman, 2002, s. 411). Argument mot att kombinera kvantitativa och kvalitativa metoder grundar sig i uppfattningen om att metoderna byggs på olika kunskapsteoretiska teser. Detta argument menar att metod för datainsamling är starkt kopplat till kunskapsteoretiska ståndpunkter och därför ska förhålla sig till dem när de används (Bryman, 2002, s. 409).

Valet att kombinera kvantitativ och kvalitativ metod bygger på att skapa en bredd, samt att få med så många perspektiv som möjligt. Att använda flera metoder kan ge en större förståelse av det problem som analyseras (Bryman, 2002, s. 421).

Totalt genomfördes nio semistrukturerade intervjuer. Fem intervjuer med poliser anställda i Kungsbacka och yra personer som i denna studie benämns som sakkunniga intervjuades. Det är två forskare, en verksamhetschef inom Individ & Familjeomsorg i Kungsbacka kommun och ordförande i Riksförbundet för Fältarbete (RIF). RIF är en intresseorganisation för alla som jobbar med socialt fältarbete, professionellt socialt uppsökande arbete, i Sverige. (Riksförbundet för Fältarbete, u.å.). Intervjuerna med sakkunniga transkriberades inte utan de citat som ansågs relevanta för studien skrevs ned och godkändes sedan av intervjupersonen innan användning. Kravet från sakkunniga var att citaten används precis som de var nedskrivna och fick inte skrivas om i flytande text.

Enkätundersökning

Lokala Brå i Kungsbacka skickade i början av år 2020 ut enkäten “Förebyggande och uppsökande verksamhet med fokus unga i riskzon” (Appendix A). Enkäten innehåller 23 frågor som besvaras med färdiga svarsalternativ och fritextsvar. Frågorna handlade om uppsökande och förebyggande arbete med unga i riskzon i Kungsbacka kommun.

Enkäten riktade sig till personal som kommer i kontakt med unga i åldern 12–21 inom kommunens verksamheter och förvaltningar. Den totala svarsfrekvensen för enkäten är svår att uppskatta. Enkäten skickades av analytiker i Kungsbacka till chefer som sedan skickade till medarbetare inom sin förvaltning. Det är alltså både chefer och medarbetare som haft möjlighet att svara på enkäten. Brå har gjort en uppskattning av hur många enkäten har gått ut till baserat på antal anställda inom förvaltningarna. Inom Kultur & Fritid är det cirka 100 stycken, Vård & Omsorg cirka 50 stycken, Gymnasie- & Arbetsmarknad samt Förskola & Grundskola cirka 200 stycken, Individ & Familjeomsorg cirka 100 stycken. Det antas alltså att enkäten har skickats till cirka 450 personer och av dessa har 213 svarat. Detta motsvarar en svarsfrekvens på 47%. Den genomsnittliga svarsfrekvensen på enkäter online är 29%. Interna enkäter har ofta ca 20% högre svarsfrekvens än externa (Lindemann, 2019, 8 augusti) vilket överensstämmer med vår svarsfrekvens.

Av de 213 som svarat på enkäten har 170 svarat ja på frågan om de arbetar med unga i riskzon. Utifrån studiens syfte, att undersöka praktikers uppfattningar om möjliga åtgärder riktat mot unga i Kungsbacka kommun, har endast svaren från praktiker som arbetar med unga i riskzon inkluderats ($N=170$) i analysen. Att endast inkludera 170 respondenter av de 213 som svarade innebar ett bortfall på 20% av de svarande, vilket anses bra (Mangione, 1995, s. 60–61).

Intervjuer

Fem poliser i Kungsbacka som arbetar med ungdomar intervjuades för att få en bild av hur situationen ser ut för unga i kommunen samt deras syn på möjliga åtgärder. Dessa kategoriseras som praktiker i studien. De teman som berörs har valts ut med stöd av resultaten från enkätundersökningen, de problem lokala Brå belyst samt studiens syfte (Appendix D). Innan intervjuerna fick respondenterna ett informationsbrev (Appendix C) där information om studien framgår, deras rättigheter såsom att intervjun är frivillig och kan avbrytas när som helst, samt att deras uppgifter kommer behandlas konfidentiellt. De får även information om att intervjun spelas in, att intervjun kommer transkriberas och hur intervjuerna kommer behandlas efter insamlingen.

I studien har fyra sakkunniga intervjuats. En forskare som intervjuades var Staffan Höjer, som har jobbat som fältassistent och är medförfattare till Grundbok i socialt fältarbete (1986) som använts i denna studie. Den andra forskaren som intervjuades var Björn Andersson, han intervjuades då han rekommenderades som en kunnig forskare inom ämnet fältassistenter av kursansvarig. Ambitionen med intervjuerna var att få med perspektiv från kunniga personer inom ämnet som inte hade någon koppling till Kungsbacka. Några fördelar med expertintervjuer är att experterna kan förkorta tiden för inhämtning av litteratur. Experten kan även ha insiderinformation om fältet hen har kunskap om eller erfarenhet av, samt komma med värdefulla råd och vägledning för studiens fortsättning (Bogner, Littig & Menz, 2009, s. 2).

Björn Andersson rekommenderade i sin tur oss att ta kontakt med RIF, då de besitter mycket kunskap av fältarbetares arbete. Ordföranden för RIF ställde upp på en intervju. Vidare uppgav verksamhetschefen för Individ & Familjeomsorg i Kungsbacka sin mail i enkäten. Hen intervjuades för att få med socialtjänstens bild av ungdomssituationen i kommunen. Intervjuer med sakkunniga tillför input inför analysen genom att bidra med ämnesspecifik kunskap och förståelse samt att intervjun med verksamhetschefen gav ytterligare perspektiv från en verksamhet i kommunen.

Teoriapplicering

Studien har använt sig av en abduktiv ansats, vilket innebär att studien inte enbart fokuserar på teori eller empiri, utan en växelverkan mellan dem båda (Fejes & Thornberg, 2012, s. 24–25). Detta då studien dels förutsättningslöst försöker skapa en bild av praktikers uppfattningar om möjliga åtgärder för det förebyggande och uppsökande arbetet riktat mot unga i Kungsbacka kommun. Samt om ett införande av fältassistenter kan vara en aktuell åtgärd. Det ansågs relevant att låta litteraturen, enkäten och intervjuerna föra studien framåt. Sedan ansågs teorierna viktiga att inkludera i studien med syfte att utvärdera huruvida fältassistenter skulle kunna vara en fungerande insats.

Analysmetod

I den kvantitativa analysen har respondenternas arbetssätt (direkt/indirekt) med ungdomar använts som den oberoende variabel. Respondenternas inställning till resterande frågor om förebyggande och uppsökande arbete analyseras som beroende variabler genom chitvå-test.

För analysen har åtta frågor behandlats, då endast dessa var kvantifierbara. Det är frågor som besvarats med “ja”, “nej” eller “vet ej” och berör arbete med unga i riskzon. Frågor om respondenternas arbetsplats eller befattning har uteslutits för att undvika igenkänning. Vidare har respondenterna svarat på om de arbetar med unga i riskzon på ett direkt eller indirekt vis. Indelningen av direkt eller indirekt arbete har gjorts av författarna till enkäten, lokala Brå i Kungsbacka. Uppdelningen av indirekt och direkt arbete med unga i riskzon bibehålls i analysen för att illustrera eventuella skillnader mellan olika praktikers arbete.

Då den insamlade datan är nominal kan inte parametriska analysmetoder användas (Henriksson, 2008, s. 26) utan datan har analyserats genom deskriptiv statistik och chitvå-test. Chitvå-test används för att jämföra om den förväntade fördelningen och den faktiska fördelningen i ett urval är statistiskt signifikant eller om den skett av en slump, och på så sätt se om det finns en relation mellan variablerna (Sundell, 2016, 16 september). För den aktuella studien kan det exempelvis handla om det finns en relation mellan respondenternas arbetssätt (direkt eller indirekt arbete med unga i riskzon) och uppfattningar om förebyggande eller uppsökande arbete.

För att mäta effektstorlek på möjliga relationer används Cramer's V. Cramer's V är ett mått på samvariationen av variabler som mäts på nominalskala och kan jämföras med korrelationsanalys (Infovoice.se, 2003).

Samtliga intervjuer kodades genom att kategorisera citat efter de ämnesområden som finns i intervjuguiden för att sedan matchas till studiens frågeställningar. Vid liknande citat i intervjuerna har ett valts ut och en jämn fördelning mellan respondenterna har försökt uppnås gällande antal citat.

Kvalité och generaliserbarhet

Generaliserbarhet handlar om att teorier som informerar om många fenomen är mer användbar än en teori som bara argumenterar för några få (Gerring och Christenson, 2017, s. 25–26). Ju mer som kan förklaras med ett argument desto starkare är argumentet. Genom att undersöka praktikers uppfattningar om förebyggande och uppsökande arbete skulle studien möjligen kunna inspirera aktörer i hela Sverige vid övervägandet av att utveckla denna form av arbete. Möjligen kan även länder som liknar Sverige finna studiens tankegångar värdefulla. För att smalna av studien och på så sätt upprätthålla en god kvalité av argumenten har Kungsbacka använts som utgångspunkt. Dock är mycket av empirin i studien allmän och kan appliceras i olika kontexter.

Reliabilitet och validitet

Reliabilitet handlar om pålitligheten av måttet för ett begrepp med utgångspunkt i stabilitet, intern reliabilitet och interbedömarreliabilitet (Bryman, 2002, s. 86–88). Det handlar alltså om att man mäter på ett tillförlitligt sätt. Vad gäller reliabilitet för studien finns det en viss osäkerhet gällande enkäten, men då den inte är utformad av författarna blir detta mått svårt att bedöma. Vad gäller intervjuerna kan måtten förhoppningsvis över tid överensstämna med den data som använts, då utformningen för fältassistenter har sett densamma ut under flera årtionden.

Stabiliteten skulle kunna förbättras genom ytterligare en enkätundersökning med samma utformning för att se om svaren blir densamma. Det skulle också vara fördelaktigt med en uppföljande enkät vid ett införande av fältassistenter för att se om praktikers tankar förändrats. Reliabiliteten stärks också utifrån att de som bör sitta på kunskap om praktikers erfarenhet av unga är de som svarar på enkäten. Tanken med enkäten är att mäta det underliggande fenomenet kring praktikers åsikter kring förebyggande och uppsökande arbete gällande unga och på så vis upprätthålla intern reliabilitet.

En risk med enkäter är den interna reliabiliteten, då det handlar om multipla indikatorer. Eftersom studien är utformad med svaren "ja", "nej" samt "vet ej" och sammanvägs för att urskilja några grupper är detta inte ett problem. Interbedömarreliabilitet kan till viss del ifrågasättas i studien. Fritextsvaren i enkäten är kodade av analytiker i Kungsbacka och de skulle kunna vara subjekt till en önskan om att belysa svar som gagnar införandet av fältassistenter. Dock är fritextsvaren till stor del redovisade i sin helhet och subjektivitet blir därför inte ett stort problem. Ansvar kan inte tas i studien för de delar som lokala Brå har genomfört, däremot är det noga redovisat vem som gjort vad för att upprätthålla trovärdighet och möjlighet till uppföljning. Vad gäller intervjuerna skulle subjektivitet kunna finnas i redovisningen av utvalda citat, att vissa typ av citat gynnas. För att undvika detta har en jämn fördelning av citat från de olika intervjuerna inkluderats. Studien anses replikerbar, hela enkäten och intervjuguiden illustreras i Appendix.

Vad gäller validitet handlar det om studien mäter det intentionen är att mäta (Bryman, 2002, s. 88), alltså hur trovärdig studien är och att man mäter det som är relevant i sammanhanget. Syftet för studien är att undersöka praktikers uppfattning om möjliga åtgärder kring förebyggande och uppsökande arbete i Kungsbacka kommun. Enkäten som används i studien riktar sig till anställda inom kommunens förvaltningar och för analysen har endast respondenterna som uppger att de arbetar med unga i riskzon inkluderats. Genom att rikta fokus på praktiker som jobbar med unga, förväntas studien mäta just praktikers åsikter och därmed följa syftet och mäta det studien är tänkt att mäta.

I enkäten har enkla och direkta frågor ställas för att minska risk för missförstånd. Vid varje tema har en förklaring getts för att öka chansen att respondenten har förståelse för det som frågan handlar om. Vad gäller validitet för intervjuerna har en intervjuguide (Appendix D) skapats på förhand för att förhålla oss till de teman som möter studiens syfte och frågeställningar. Intervjuerna med poliserna används för att se om deras åsikter stämmer överens med enkäten och på så sätt uppnå validitet, vilket det huvudsakligen gjorde. Sakkunniga har läst igenom sina uttalanden för att kunna justera och godkänna dessa innan de använts.

Metoddiskussion

Möjliga begränsningar med studien är utformningen av enkäten. I och med att den är utformad med svarsalternativen “ja”, “nej” och “vet ej”, vilket ger nominal data, kan inte parametriska analysmetoder användas. Icke-parametriska analysmetoder har lägre statistisk styrka än parametriska analysmetoder (Henriksson, 2008, s. 24). Önskvärt hade varit att enkäten utformats med intervallskala för att generera data som kan analyseras parametrisk. Däremot är upplägget för enkäten enkel för respondenten att svara på, utan att känna sig osäker och därmed svara “vet ej”. Risken med en intervallskala är också att respondenten svarar slumpmässigt eller att respondenten missuppfattar utformningen av skalan. En annan begränsning med studien är att svarsfrekvensen endast kan uppskattas, då distributörerna av enkäten inte är säkra på exakt hur många den har gått ut till.

Det finns en möjlig risk vid intervjuerna med polisanställda, att respondenterna gett önskvärda svar för egenintresset att fältassistenter ska införas i kommunen. Detta då det för poliserna skulle kunna bli en extra resurs med fältassistenter i kommunen, som skulle kunna stötta upp situationen bland unga. Vid intervjuerna med poliserna undveks ledande frågor för att minska risken att respondenten skulle tolka in intervjuarens åsikter i sina svar.

En annan aspekt som bör uppmärksammas är urvalet av poliser som intervjuades. Eftersom poliser med kännedom om ungdomar efterfrågades gavs möjlighet att intervjua de som arbetar dagligen med ungdomar i Kungsbacka. Utöver det intervjuades poliser med ledande roller inom organisationen. Det positiva var att poliserna hade god kännedom om ungdomarnas situation. Dock finns en risk att dessa inte kan representera polisen i Kungsbacka som helhet, vilken kan ha implikationer för replikerbarhet och bredden för studien.

Enkäten är baserad på vad lokala Brå i Kungsbacka vill belysa och detta har sedan analyserats utifrån studiens syfte i så stor utsträckning som möjligt. För högre kontroll av studiens validitet skulle en design ha utformats utifrån studiens frågeställningar och syfte, istället för nuvarande utformningen där Brå huvudsakligen stod för innehållet. En annan utformning skulle kunna innebära ett alternativt sätt att kvantitativt mäta praktikers uppfattning kring arbete med unga i riskzon, mer riktat mot studiens syfte.

En nackdel med enkäter är att det inte går att hjälpa respondenten om det uppstår tvetydigheter, det finns heller inte möjlighet till uppföljningsfrågor (Bryman, 2002, s. 146–148). En annan begränsning med survey enkäter är risken för stort bortfall som kan resultera i skevhet i resultaten (Bryman, 2002, s. 148). För att minimera risken gjordes en pilotstudie för att upptäcka möjliga svårigheter. Sedan skickades enkäten till respondenterna via deras jobbmejl, alltså svarade respondenterna på enkäten under arbetstid.

Etiska överväganden

Under samtliga moment har det tydliggjorts att deltagandet är frivilligt. I enkäten framgår det att respondenterna är anonyma även för de som analyserar svaren (med undantag om respondenten väljer att uppge sin mail). Det är dock viktigt att poängtera att vissa av yrkesgrupperna är små och skulle kunna innebära möjlighet för identifikation. Däremot inkluderades inga frågor rörande respondentens arbetsplats eller befattning i studien.

Enkätens syfte framgår tydligt som förhandsinformation, att svaren behandlas konfidentiellt, att det råder anonymitet och att respondenten när som helst kan avsluta deltagandet, vilket innebär att det behövs ett samtycke för att färdigställa enkäten. Vid intervjuerna med polisanställda fick alla skriva under ett samtyckesbrev där intervjuens syfte framgick och att de när som helst kunde avsluta intervjun. De informerades om att alla svar skulle behandlas konfidentiellt och att redovisningen skulle ske på ett sätt som i så stor utsträckning som möjligt tillgodoser anonymitet (Appendix C).

Förklaringar har tidigare diskuterats kring svårigheterna med anonymiteten för poliserna eftersom Kungsbacka är en relativt liten kommun och därmed inte har så många poliser. Därför kan det vara möjligt att förstå vem som sagt vad. Trots detta kändes sig alla respondenter trygga med att deras uttalanden användes. I intervjuerna med sakkunniga förklaras att de som sägs behandlas konfidentiellt tills dess att de har läst igenom och godkänt de delar som inkluderades i studien.

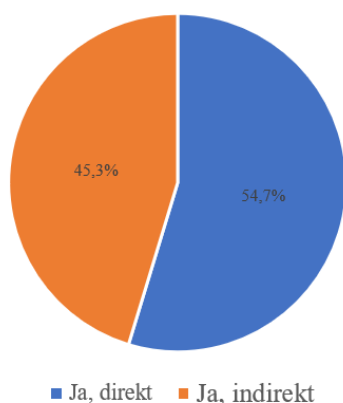
De sakkunniga skrev inte på något samtyckesbrev, då dessa intervjuades via Skype, men allt material som använts i studien har godkänts av respektive sakkunnig. I och med detta uppfyller studien vetenskapliga rådets fyra huvudskyddskrav; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, u.å.).

Empiri

Enkätundersökning - kvantitativ empiri

Av de respondenter som är aktuella för studien ($N=170$) är det 45,3% ($n=77$) som arbetar indirekt med unga i riskzon och 54,7% ($n=93$) som arbetar direkt med unga i riskzon (Figur 1). Enkätsvaren kommer även att analyseras utifrån gruppindelningen “direkt” och “indirekt” arbete med unga i riskzon.

Arbetar du med ungdomar i riskzon?

Figur 1. Figuren illustrerar fördelningen av respondenter som uppger att de arbetar direkt eller indirekt med ungdomar i riskzon i Kungsbacka kommun ($N=170$). Respondenterna som svarat “nej” har uteslutits.

Förebyggande arbete med unga i riskzon

På frågan om förebyggande arbete ingick i respondentens uppdrag svarade 71,2% ($n=121$) att ja, de arbetar förebyggande med unga, 14,1% ($n=24$) att nej, de inte arbetar förebyggande och 14,7% ($n=25$) att de inte visste om de arbetar förebyggande. När grupperna analyseras var för sig, indirekt och direkt arbete, kan en skillnad mellan grupperna utläsas. Av de som jobbar indirekt med unga i riskzon angav 57,1% ($n=44$) att de ägnar sig åt förebyggande arbete, 18,2% ($n=14$) arbetar inte förebyggande och 24,7% ($n=19$) vet inte om de arbetar förebyggande. Av respondenterna som jobbar direkt med unga i riskzon arbetar 82,8% ($n=77$) förebyggande, 10,8% ($n=10$) arbetar inte förebyggande och 6,5% ($n=6$) vet inte om de arbetar förebyggande. Ett chitvå-test gjordes för att analysera relationen mellan direkt/indirekt arbete och förebyggande arbete med unga i riskzon.

Relationen var signifikant, $X^2 (2, N=170) = 15.05, p=.001$. Analysen indikerar att respondenterna som arbetar direkt med unga i riskzon även arbetar mer med förebyggande arbete riktat mot unga i riskzon än de som arbetar indirekt med unga i riskzon. Effektstorleken visar på en medeleffekt ($V=.298$).

På frågan om respondenten anser att mer förebyggande arbete med fokus unga i riskzon behövs inom sin verksamhet svarade 71,8% ($n=122$) ja, 5,9% ($n=10$) nej och 22,4% ($n=38$) svarade vet ej. En större andel (81,7%, $n=76$) av de som arbetar direkt med unga i riskzon anser att det förebyggande arbetet i den egna verksamheten behöver expandera i jämförelse med de som arbetar indirekt med unga i riskzon (59,7%, $n=46$). Ett chitvå-test gjordes för att analysera relationen mellan direkt/indirekt arbete och uppfattningen att mer förebyggande arbete med unga i riskzon inom den egna verksamheten behövs. Relationen var signifikant, $X^2 (2, N=170) = 10.15, p=.006$. Analysen indikerar att respondenterna som arbetar direkt med unga i riskzon upplever att mer förebyggande arbete inom den egna verksamheten behövs, än de som arbetar indirekt. Analysen visar på en medeleffekt ($V=.244$).

På frågan om det förebyggande arbetet kan förbättras inom någon annan verksamhet/förvaltning svarade 50,6% ($n=86$) ja. Av de som arbetar direkt med unga i riskzon ansåg 58,1% ($n=54$) att det förebyggande arbetet bör förbättras inom en annan verksamhet/förvaltning än där de själva jobbar, i jämförelse med de som arbetar indirekt med unga i riskzon (41,6%, $n=32$).

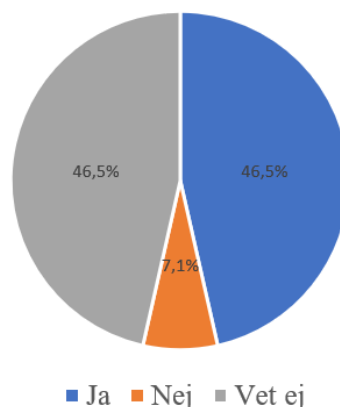
För att se om det finns en relation mellan direkt/indirekt arbete med unga och uppfattningen om att det förebyggande arbetet med unga i riskzon bör utvecklas inom en annan verksamhet utfördes ett chitvå-test. Analysen visar att relationen inte är signifikant, $X^2 (2, N=170) = 5.76, p=.056$. Resultaten indikerar alltså att det inte finns någon relation huruvida respondenten arbetar direkt/indirekt med unga och uppfattningen om att det förebyggande arbetet i annan verksamhet bör utvecklas.

Uppsökande arbete med unga i riskzon

Av de 170 respondenterna angav 17,1% ($n=29$) att de ägnar sig åt uppsökande arbete med unga i riskzon som en del av sina arbetsuppgifter, 70,6% ($n=120$) att de inte arbetar uppsökande med unga och 12,4% ($n=21$) svarade att de inte visste om de arbetar uppsökande. Av de som jobbar indirekt med unga i riskzon svarade 14,3% ($n=11$) att de arbetar med uppsökande verksamhet och av de som jobbar direkt med unga i riskzon svarade 19,4% ($n=18$) att de arbetar uppsökande. Ett chitvå-test gjordes för att analysera relationen mellan direkt/indirekt arbete och om respondenten arbetar uppsökande. Relationen är inte signifikant, $X^2(2, N=170) = .92$, $p = .631$. Analysen indikerar alltså att det inte finns någon skillnad mellan respondenterna som arbetar direkt/indirekt med unga i riskzon huruvida respondenterna arbetar uppsökande eller inte.

På frågan om respondenten upplever att det behövs mer uppsökande arbete i den egna verksamheten svarade 46,5% ($n=79$) ja, 7,1% ($n=12$) nej och 46,5% ($n=79$) vet ej (Figur 2). Av de som arbetar direkt med unga i riskzon svarade 47,3% ($n=44$) ja och av de som arbetar indirekt svarade 45,5% ($n=35$) ja. Ett chitvå-test gjordes för att analysera relationen mellan direkt/indirekt arbete och åsikten om mer uppsökande arbete med unga i riskzon inom den egna verksamheten behövs. Relationen är inte signifikant, $X^2(2, N=170) = .14$, $p = .932$. Analysen indikerar att det inte finns någon relation mellan om respondenten arbetar direkt/indirekt med unga i riskzon och om respondenten anser att det behövs mer uppsökande arbete inom den egna verksamheten.

Behövs det mer uppsökande arbete i den verksamhet du arbetar?

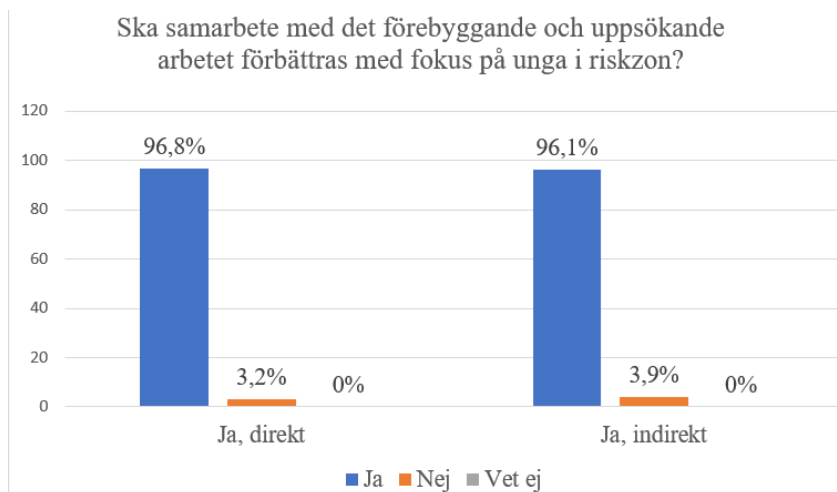
Figur 2. Figuren visar respondenternas upplevelser om det uppsökande arbetet i den egna verksamheten behöver utökas ($N=170$)

Vidare tillfrågades respondenterna om de uppfattar att det uppsökande arbetet med unga i riskzon kan förbättras inom någon annan verksamhet/förvaltning. Av de 170 som svarade angav 28,8% ($n=49$) ja, 2,4% ($n=4$) nej och 68,8% ($n=117$) att de inte visste. Av de som arbetar direkt med unga i riskzon svarade 35,5% ($n=33$) ja och av de som arbetar indirekt svarade 20,8% ($n=16$) ja. Ett chitvå-test gjordes för att analysera relationen mellan direkt/indirekt arbete med unga och åsikten om mer uppsökande arbete med unga i riskzon inom annan verksamhet behövs. Relationen mellan dessa är inte signifikant, $X^2(2, N=170) = 5.45, p = .066$. Analysen visar att det inte finns någon statistisk signifikant skillnad på om respondenten anser att mer uppsökande arbete behövs inom någon annan verksamhet i relation till om respondenten arbetar direkt/indirekt med unga.

Samarbete mellan kommun, andra aktörer och civilsamhället

En fråga i enkäten löd "Skulle samarbete med det förebyggande och uppsökande arbetet mellan kommunala förvaltningar, andra aktörer eller civilsamhället kunna förbättras med fokus på unga i riskzon?". På frågan svarade 96,5% ($n=164$) ja och 3,5% ($n=6$) nej. Av de som jobbar indirekt med unga i riskzon angav 96,1% ($n=74$) svaret ja. Resterande svar var nej 3,9% ($n=3$) och ingen svarade vet ej. Av de som arbetar direkt med unga i riskzon svarade 96,8% ($n=90$) ja och 3,2% ($n=3$) nej på att samarbetet gällande förebyggande och uppsökande arbetet skulle kunna förbättras med fokus på unga i riskzon. Ingen av respondenterna svarade vet ej (*Figur 3*).

Ett chitvå-test gjordes för att analysera relationen mellan direkt/indirekt arbete med unga i riskzon och uppfattningen att samarbetet med det förebyggande och uppsökande arbetet mellan kommunala förvaltningar, civilsamhället eller andra aktörer skulle kunna förbättras. Relationen är inte signifikant ($X^2(1, N=170) = .06, p = .814$). Analysen indikerar därför att det inte finns någon signifikant skillnad mellan direkt/indirekt arbete med unga i riskzon och uppfattningen om samarbetet skulle kunna förbättras.

Figur 3. Figuren illustrerar svaren i procent på frågan "Skulle samarbete med det förebyggande och uppsökande arbetet mellan kommunala förvaltningar, andra aktörer eller civilsamhället kunna förbättras med fokus på unga i riskzon?" beroende på om respondenten arbetar direkt eller indirekt med unga i riskzon (N=170)

Enkätundersökning - fritextsvar

Nedan redovisas de fritextsvar från enkäten, där respondenten med egna ord fick uttrycka i text sina åsikter.

Förebyggande arbete

Första fritextfrågan kring förebyggande arbete handlade om huruvida respondenten arbetar förebyggande med unga i riskzon (N=174). De mest frekvent angivna svaren var samtal/kommunikation direkt till individen (34%, n=46), föreläsning inom olika ämnen (13%, n=22), samarbete med andra aktörer (10%, n=17) och utreda, utforska riskfaktorer (9%, n=16). På frågan om varför respondenten inte jobbar förebyggande svarade respondenterna (N=19) följande, 84% (n=16) att det inte ingår i deras uppdrag och 16% (n=3) att de saknar kunskap.

Nästa fråga handlade om hur respondenten anser att det förebyggande arbetet kan utvecklas (N=125). De mest frekvent angivna svaren var mer resurser (21%, n=26), bättre samarbete med andra utanför skolan (18%, n=23), kunskapshöjande insatser (15%, n=19), ökad vuxennärvaro (15%, n=19) och tidigare insatser/kontakter för att få hjälp (10%, n=13).

Uppsökande arbete

Första fritextfrågan kring uppsökande arbete handlade om vilket sätt respondenten arbetar uppsökande, om de ansåg att det var en del av deras jobb. Av de som svarat ($N=32$) var de mest frekvent angivna svaren ökad närvaro (34%, $n=11$), förlitar sig på andra (16%, $n=5$), samtal/kommunikation direkt till individen (16%, $n=5$) och söka upp (16%, $n=5$). Av de respondenter som inte arbetar uppsökande ($N=88$) uppgav 72% ($n=64$) att det inte ingick i deras uppdrag, 7% ($n=6$) svarade att det redan görs, 6% ($n=5$) svarade att de förlitar sig på andra likväl som att 6% ($n=5$) svarade att de saknar kunskap och 5% ($n=4$) svarade att det inte behövs likväl som att 5% ($n=4$) angav tidsbrist som skäl.

Nästa fråga handlade om hur det uppsökande arbetet kan utvecklas ($N=75$). De mest frekvent angivna svaren var fältassistenter (17%, $n=13$), bättre samverkan mellan aktörer (16%, $n=12$) och anställa/utbilda personer riktat unga (16%, $n=12$).

Sista fritextfrågan handlade om hur respondenten anser att det förebyggande och uppsökande arbetet mellan kommunala förvaltningar, andra aktörer eller civilsamhället behöver förbättras med fokus på unga i riskzon ($N=137$). Några av de mest frekvent angivna svaren var mer samverkan mellan aktörer (49%, $n=84$), mer resurser (4%, $n=7$), anställa personal riktat till ungdomar/fältassistenter (2%, $n=3$) och vet ej (13%, $n=22$).

Intervju med polisanställda i Kungsbacka kommun - kvalitativ empiri

I intervjuerna med polisanställda i Kungsbacka kommun berörs huvudsakligen fem teman. Det första temat, rörande respondentens yrkesroll och person, kommer inte redovisas i studien då det äventyrar respondenternas anonymitet. Inom det andra temat fick respondenten berätta om sin syn på ungdomssituationen i Kungsbacka. Det tredje temat berörde de förslag som kommit från politikerna i kommunen rörande arbetet med unga. Inom det fjärde temat tillfrågades respondenterna om de själva har några uppfattningar eller förslag på brottspreventiva åtgärder eller insatser rörande unga i kommunen. Under det femte temat behandlades fältassistenter (intervjuguide i Appendix D).

Ett tema som inte på förhand inkluderats, men som berördes i varje intervju var socialtjänstlagen (SFS 2001:453) gällande socialtjänstens lagstadgade uppsökande arbete. Här tillfrågades respondenten om de upplevt att socialtjänstlagen gällande uppsökande arbete följs i Kungsbacka och att berätta om hur de upplever samarbetet mellan socialtjänst och polis.

Lägesbilden av ungdomar i Kungsbacka kommun

Gällande lägesbilden kring ungdomar i Kungsbacka kommun identifieras ett problem i samtliga intervjuer. Narkotikabruket bland unga tycks ha ökat och idag brukas i lägre åldrar, enligt respondenterna. IP3 säger följande: *“... det går neråt hela tiden. Vi har ju personer som är 13–14 nu. Som börjar och sen som till och med försäljer, som trycker ut det till andra människor”*.

Uppfattningen hos respondenterna är att ungdomar idag dricker mindre alkohol och brukar mer droger. Det finns en känsla av att ungdomarna idag nonchalerar riskerna med narkotika och att tillgången har ökat.

IP4 säger följande om hur ett samtal mellan respondenten och en ungdom kan se ut: *“...jag tror det är en liberalare syn. Vi får ju alltid höra ”ja men alkohol är farligt. Och det är ju lagligt. Och man blir ju inte bakis av narkotika”. De är de skälen vi brukar få höra från ungdomarna”*.

Det är vissa platser i kommunen som anses mer problematiska av respondenterna. De platser som respondenterna identifierar är övervägande biblioteket Fyren, runt resecentrum och tågstationen samt Kungsmässan.

Politiska förslag rörande åtgärder riktade till unga i riskzon

Samtliga respondenter var positivt inställda till politikernas förslag gällande utvärderingen av fältassistenter. Dock påvisades skepticism gällande förslagen på grund av upplevelsen att politikerna gör dessa typer av insatser till en ekonomisk fråga istället för att se till behovet. IP3 säger följande om utredningen:

“...det hade varit fantastiskt om det fanns. Men sen så ser jag ju också ett problem, om de sitter liksom fyra dagar i veckan och gör ingenting så kostar det ju mycket pengar. Men det spelar ju ingen roll i min värld. För när det händer så måste det finnas”.

Brottspreventiva åtgärder/insatser

I dagsläget finns både nattvandrare och polisens volontärer som frivilligorganisationer i kommunen. Polisens volontärer används vid speciella tillfällen och ibland under vanliga kvällar eller helger. Respondenterna är positivt inställda till användandet av frivilliga. Däremot belyses även begränsningar gällande frivillighet och behovet av utbildning, IP1 säger följande:

“Den är ju frivillig, helt plötsligt kanske vi står där och inte har någon och då är det ju bra att ha ett alternativ som alltid finns där. Frivillighet är jättebra, men vi behöver kanske mer kontinuitet som alltid finns där och som är utbildade att hantera ungdomar “.

Andra brottspreventiva åtgärder som respondenterna anser önskvärda att införa eller utveckla är fritidsgårdar med utbildade fritidspedagoger, tidiga informationsinsatser på skolor gällande narkotika samt situationell brottsprevention såsom ommöblering och kameraövervakning. Ytterligare åtgärder som respondenterna nämner är ökad synlighet av vuxna, ökat samarbete mellan kommun och socialtjänst, samt att ungdomar som befinner sig i riskzon för narkotikabruk ska fångas upp tidigare.

Följande citat från IP4 beskriver detta:

“Dels får man titta på platserna, eehm. Se vad man kan göra med dem. Det kan ju vara enkla saker som att flytta möblemanget i biblioteket så att det blir mer öppet,(...), som kanske är mer intressant för allmänheten. (...) Så det ah, titta på det. Eehm. Kameror. Och det ska ju sättas upp nu på resecentrum i alla fall. Men sen också en ökad synlighet av vuxna. Kommunen, socialtjänsten. Det tror jag hade uppskattats av många”.

Fältassistenter

Samtliga respondenter hade en positiv inställning till införandet av fältassistenter i kommunen. Respondenterna berättade att de vill ha ett nära samarbete med fältassistenterna.

IP1 säger följande:

“Det tror jag är väldigt bra faktiskt, de kan stanna kvar på ett helt annat sätt än vad vi kan som måste åka vidare till nästa jobb och vi kan inte göra uppföljningar på samma sätt heller. Sen kan de nog få en annan relation med fältassistenter. Vi är ju där, det är klart vi ska stävja brottslighet, men när det väl skett ett brott är vi i första hand där för att lagföra. Fältassistenter kanske kan vara bra att ha för att ta hand om det som kommer i efterhand. Få en relation till ungdomarna på ett annat sätt”.

IP2:

“För jag tror att det är lätt att det faller mellan stolarna, man kan träffa ungdomar flera gånger och man kan knyta an till det man tala om senare. Så frågar man om soc ringt och då säger de “nee nee” och när man frågar om de själva ringt får man nej även där”.

Socialtjänstlagen och socialtjänst

Under intervjuerna med polisanställda tillfrågades respondenterna om deras syn på lagen gällande socialtjänstens uppsökande arbete (SFS 2001:453) och om de upplever att socialtjänsten i kommunen följer den. Respondenterna fick även svara på hur de ser på nuvarande samarbete mellan polis och socialtjänst rörande unga.

Gällande socialtjänstens uppsökande arbete riktat mot unga är inte någon av respondenterna säkra på om de upplevt att ett sådant arbete utförs i kommunen. IP3 säger följande:

“Jag ser det inte. Jag vet inte om, det finns nog inte i KBA. Jag tror inte det. Då hade jag nog vetat om det. Så att nja, det kanske är för mycket för mig att säga ”nej det finns inte”, för det vet jag inte. Men jag har inte sett det “.

Samarbetet mellan socialtjänst och polis i Kungsbacka kommun beskrivs som bristfälligt av respondenterna. En respondent berättade att denne tror att socialtjänstens personal gör det bästa de kan i förhållande till de resurser verksamheten har. Respondenten var av åsikten att det främst är på grund av resursbrist som socialtjänstens och polisens samarbete inte fungerar. Respondenterna berättade även om att de upplever att de ibland får ta över socialtjänstens roll i deras arbete samt att socialtjänsten uteblivit vid tillfällen där de ska närvara. Nedan presenteras citat från respondenter rörande detta tema.

IP5:

“...då fick jag inte hålla förhör utan soc närvarande. Här har jag inte haft ett enda förhör där soc varit närvarande, med ungdom. Det är jätteskillnad. Det är sjukt”.

IP2:

“Jag tänker att många gånger när vi skulle behöva socialtjänstens hjälp, jag kan nog räkna på en hand de gånger eller en halv hand när socialtjänsten aktivt deltagit när jag haft en ungdom som (PAUS TELEFON RINGER). Ne men de ska beredas när en ungdom bland annat ska göra kroppsbesiktning osv men de har alltid avböjt. Kanske att de varit med 2–3 gånger på 10 år”.

IP2:

“Vi jobbar med brott men får ofta ta socialtjänstens roll, med sånt som omhändertagande vilket jag kan tycka ska renodlas lite mer, vi ska inte jobba med de bitarna vi är inte experter på”.

IP3:

“Jag tycker inte vi har något samarbete med dem. Det är, finns mycket att önska”.

Intervjuer med sakkunniga

Nedan redovisas de citat från sakkunniga som anses aktuella för studien.

Upplevelse av fältassistenternas uppdrag

Intervjuerna inleddes med att respondenten beskriver deras upplevelse av fältassistenternas uppdrag.

Staffan Höjer sa bland annat följande:

“Fältassistenter har en funktion som likt annat socialt arbete har både kontrollerande och stödjande funktioner. Huvuduppgiften är att vara en positiv kraft. De jobbar kontakt- och relationsskapande, för att skapa ett förtroende mellan dem och ungdomar.”

I intervjun med verksamhetschefen ställdes frågan, hur hen anser att situationen ser ut i Kungsbacka för unga:

“Jag tycker att situationen för unga i Kungsbacka är god. Kungsbacka har resursstarka familjer, ofta med hög utbildning och socioekonomiskt bra ställt. Sen är det nära till Göteborg, E6, stambanan vilket kan innebära viss problematik vad gäller tillgång till exempelvis narkotika och prostitution. Jag kan inte säga att jag märkt av någon större ökning av narkotika hos unga i Kungsbacka. Men det är alltid påtagligt vad gäller användning av narkotika, även spelproblematik bland unga finns i Kungsbacka. En grupp som far illa i samhället är unga med intellektuella funktionsvariationer, de blir utnyttjade för att gå ärenden inom narkotika och liknande”.

Fältassistenter i generella drag

Ett tema handlade om fältassistenter generellt, där kom samtalet in på svårigheterna med att mäta effekten av fältassistenternas arbete.

Björn Andersson sa:

“Det är problematiskt att utvärdera effekten av fältassistenter, som med allt socialt arbete, då flera insatser pågår samtidigt. Det är inte bara det att det kan pågå flera olika insatser samtidigt, dessutom med skilda ansvariga, utan det är också svårt att utvärdera sociala insatser generellt eftersom det är svårt att identifiera orsakskedjor: vad är det som leder till vad och vilka förhållanden är beroende av varandra?”.

Vidare sa Björn Andersson:

“Det är viktigt att fältassistenter för lite statistik kring vad de ser när de är ute, utan att kränka någons integritet. Det kan exempelvis handla om antal ungdomar, ålder, vart de kommer ifrån osv. (...) Alltså just det måttet, antal ungdomar som fältarbetarna har kontakt med, går att kvantifiera och det är bra. Och det finns andra kvantifierbara mått, till exempel kopplade till arbetstid. Sådana mått är bra att använda, men man måste vara klar över att de bara ger en pusselbit av helheten. Hur många kontakter en fältarbetare har säger exempelvis ingenting om vad vederbörande gör med dem”.

Ordförande för RIF pratade också om detta tema:

“Det är svårt att göra en effektmätning på arbetet som fältassistenter gör. Jag har utvecklat en kommersiell APP för att svara an på detta behov. Fältappen.nu. Där man bland annat kan fylla i vad man lägger tid på, skriva in minnesanteckningar, ha en GPS som visar vart man rör sig, fylla i hur mycket tid man lägger på exempelvis olika skolor”.

Verksamhetschefen svarade på frågan huruvida hen anser att det behövs fältassistenter i Kungsbacka kommun:

“Jag anser inte att det behövs fältassistenter i Kungsbacka. De har en dubbel roll då de agerar i egenskap av myndighetsperson. Det viktiga är att ha vuxna på stan, men de behöver inte vara i rollen som fältassistent. Föräldrar behöver visa större intresse för sina barn. Jag är övertygad om att vi behöver jobba mer med föreningar och organisationer för att klara av välfärden då det inte kommer finnas resurser för andra större insatser. Detta arbete bedrivs redan nu i Kungsbacka. Vad gäller det uppsökande arbetet i Kungsbacka kommun bedrivs det genom medborgardialoger och drogforebyggande arbete där mycket resurser läggs i skolan”.

Samarbete

Detta tema handlade om hur ett eventuellt samarbete skulle se ut mellan exempelvis polis och fältassistenter i generella termer.

Björn Andersson resonerade som följande:

“Det är fördelaktigt om fältassistenter är fränkopplade från annan verksamhet och inte ses som en myndighetsperson i samma utsträckning. Om en fältassistent exempelvis rör sig med polis kan det försvåra uppbyggnaden av ett kontaktskapande som främjar förtroende från ungdomen gentemot fältassistenten. Däremot måste fältassistenten vara tydlig i sin roll. Det är viktigt att ungdomen som fältassistenten möter förstår att fältassistenten i grund och botten är på uppdrag av en myndighet, och har en viss rapporteringsskyldighet. Samtidigt bör fältassistenten förhålla sig till sin roll som kontaktskapande och stödjande och inte ägna sig åt övervakningsarbete samt ordningsuppehållande insatser”.

Ordförande för RIF sa:

“Det är viktigt med ett bra samarbete med polis och socialtjänst, det kan exempelvis vara genom samverkansmöten eller utsättning innan kvällspass. Det är alltid viktigt att fältassistenter är tydliga med sitt uppdrag gentemot ungdomar för att bland annat undvika missförstånd och hålla en rak kommunikation. Fältarbetare har tystnadsplikt men också anmälningsskyldighet (...).”

Frågan till verksamhetschefen formulerades mer specifikt, "hur anser du att samarbetet mellan socialtjänst och polis fungerar idag":

"Jag anser att samarbetet med polisen i Kungsbacka fungerar bra och jag tror polisen till största del håller med även om de önskar mer resurser. Det finns nummer att nå socialtjänsten under dagtid, dock inget speciellt nummer för polis. Övrig tid är det Göteborg som är ansvariga, då de är en inköpt tjänst som ska göra det nödvändiga. Vad gäller återkoppling exempelvis efter en polis gör en orosanmälan fungerar bra, dock kan man i första skedet inte lämna ut mer än att socialtjänsten har tagit emot anmälan då det handlar om individens integritet och sekretess".

Konkreta råd

Temat berör konkreta råd, sakkunnigas tankar om arbetstider, tidsperspektiv och utbildning.

Staffan Höjers råd var följande:

"Vad gäller utbildning är det att rekommendera att de anställda har socionomutbildning, även socialpedagog och psykolog skulle kunna vara aktuellt. Det är viktigt att det är en myndighetsperson som kan lagar och liknande som är användbart i arbetet. Gällande hur många som är ett lämpligt antal på fältarbetare ska man aldrig jobba ensam. Som ett minimiantal behövs två, men det är sårbart ifall någon skulle vara sjuk eller säga upp sig. Idealt skulle det vara 4 anställda uppdelat i två team som både kan samarbeta och jobba separat. Dock är detta såklart en fråga som styrs av budget. Vad gäller tidsperspektiv vore det bästa att starta verksamheten utan tidsbegränsning, då detta med stor sannolikhet skapar oro hos de anställda och innebär ett annat perspektiv på arbetet. (...) Fältarbete är ett långsiktigt arbete som handlar om att bygga relationer, vilket tar tid".

Ordförande för RIF sa:

"Grunden för ett effektivt arbete på kvällstid görs dagtid i skolor och liknande där man har möjligt att skapa kontakt. Man missar många om man bara är ute på kvällen, det är viktigt att fältarbetare har ett brett fokus. Det finns också andra exempel på viktiga projekt som fältare gör, ett exempel är uppstartandet av en grupp med inriktning HBTQ".

Drogförebyggande arbete

Det sista temat handlar om fältassistenter kan vara en lämplig drogförebyggande åtgärd:

Björn Andersson resonerar som följande:

“Fältassistenter bör inte ses som en direkt insats mot narkotikaförsäljning eller missbruk av narkotika. Fältassistenternas uppsökande arbete bör snarare ses som en generell insats som dock kan bidra till förbättring. En fältassistent kan genom kontaktskapande stötta, upplysa och vägleda unga som är i kontakt med narkotika. Exempelvis kan fältassistenten hjälpa unga att komma i kontakt med de myndigheter som kan ge vidare hjälp”.

Ordförande för RIF sa:

“Vad gäller drogförebyggande arbete så är det viktigt att inte använda skrämpropaganda då detta visat sig fungerar dåligt. Desto bättre istället att uppmuntra ungdomar att våga ha åsikt och att stå för den, att detta är okej. Att det är okej att tacka nej. Fältarbetare jobbar med att “klippa av svansen” dvs att stoppa underlaget för nyrekrytering. Bland annat genom att snabbt skicka in orosanmälningar för ungdomar som hamnar på glid. Att ta tidiga föräldrakontakter”.

Sammanfattning

Av respondenterna som svarade på enkäten och som inkluderades i analysen arbetar 54,7% direkt och 45,3% indirekt med unga i riskzon. Grupperna beskrivs genom deskriptiv statistik och jämförs genom chitvå-test. 46,5% av respondenterna anser att det behövs mer uppsökande arbete inom den egna verksamheten. Respondenterna tillfrågades om de ansåg att uppsökande arbetet med unga i riskzon kan förbättras inom någon annan verksamhet/förvaltning. Av respondenterna svarade 28,8% ja, 2,4% nej och 68,8% vet ej.

Av de som arbetar direkt med unga i riskzon svarade 35,5% ja och av de som arbetar indirekt svarade 20,8% ja. På fråga *“Skulle samarbete med det förebyggande och uppsökande arbetet mellan kommunala förvaltningar, andra aktörer eller civilsamhället kunna förbättras med fokus på unga i riskzon?”* svarade 96,5% ja och 3,5% nej.

Analysen visar statistiskt signifikanta skillnader mellan grupperna i följande frågor: om respondenten arbetar förebyggande med unga i riskzon, där de som arbetar direkt med unga i riskzon arbetar mer förebyggande än de som arbetar indirekt med unga i riskzon ($X^2(2, N=170) = 15.05, p=.001, V=.298$). Om mer förebyggande arbete riktat mot unga behövs i den egna verksamheten, där de som arbetar direkt med unga vill ha mer förebyggande arbete än de som arbetar indirekt med unga i riskzon ($X^2(2, N=170) = 10.15, p=.006, V=.244$). I resterande chitvå-test hittades ingen statistisk signifikans, vilket indikerar att respondentens uppfattningar inte skiljer sig åt, om de arbetar direkt eller indirekt med unga i riskzon.

På frågan om hur respondenten ansåg att det förebyggande arbetet kunde utvecklas var det mest frekventa svaren "mer resurser" (21%) och "bättre samarbete med andra utanför skolan" (18%). I frågan om hur det förebyggande och uppsökande arbetet med unga i riskzon behöver förbättras var de mest frekventa svaren "mer samverkan mellan aktörer" (49%), "vet ej" (13%), "mer resurser" (4%), "mer personal riktat till unga och fältassistenter" (2%).

I intervjuerna med polisanställda berättade samtliga att narkotikabruket bland unga ses som ett problem som växt de senaste åren samt att det brukas av personer i yngre åldrar. Vidare finner respondenterna samarbetet mellan polis och socialtjänst som bristfällig och önskar att detta ska förbättras. Respondenterna är även osäkra på om socialtjänsten bedriver något uppsökande arbete, det är inget de "märkt av". Samtliga poliser är positiva till fältassistenter och önskar ett nära samarbete om det införs.

Vid intervjuerna med sakkunniga gavs bland annat följande råd: fältassistent bör aldrig arbeta ensamma, fältassistenter bör inte arbeta för nära polis och att fältassistenter inte ska ses som en direkt insats mot narkotikaanvändande bland unga. Verksamhetschefen för Individ & Familjeomsorg ser inget behov av fältassistenter i Kungsbacka kommun. Hen menar att kommunen redan arbetar på ett fullkomligt sätt.

Analys

Vad tycker praktiker i Kungsbacka?

Analysen visar att 71,2% av respondenterna arbetar förebyggande med unga i riskzon, samt att 17,1% arbetar uppsökande. Enligt chitvå-test finns det en signifikant skillnad huruvida respondenterna arbetar förebyggande med unga i riskzon eller inte. De som arbetar direkt med unga i riskzon arbetar mer förebyggande än de som arbetar indirekt med unga i riskzon ($X^2(2, N=170) = 15.05, p = .001, V = .298$).

Det vanligaste tillvägagångssättet för förebyggande arbete i Kungsbacka är att hålla direkta samtal med unga, att föreläsa, samt att samarbeta med andra aktörer. Enligt analysen av enkätsvaren anser praktiker som arbetar med unga i riskzon (direkt eller indirekt) att det förebyggande arbetet inom kommunen bör utvecklas.

Behovet av att utveckla det förebyggande arbetet ansågs både finnas inom den egna verksamheten (71,8%) och inom andra verksamheter (50,6%). Att respondenterna av enkäten i stor utsträckning svarat att de ser ett behov av förbättrat förebyggande och uppsökande arbete i kommunen kan tyda på att de idag ser brister i hur arbetet ser ut idag. Kungsbacka kommun har idag flera pågående insatser riktat till unga och unga i riskzon, bland annat SSPF, nattvandrare och ANDTS. Detta kan alltså tyda på att praktiker som arbetar med unga i riskzon anser att detta inte är tillräckligt.

De mest frekventa svaren i enkäten om hur det brottsförebyggande arbetet i Kungsbacka kan utvecklas var samarbete utanför skolan, vuxennärvaro samt tidigare insatser/kontakter för att få hjälp. Fältassistenter skulle kunna tillgodose praktikers önskan om hur det brottsförebyggande arbetet i kommunen kan utvecklas genom att röra sig på de platser ungdomar befinner sig på samt att förmedla kontakt mellan unga och andra insatser som kan vara aktuella. Fältassistenternas arbete ska, enligt sakkunniga som intervjuades, inte enbart ske dagtid, utan även kvällar och helger. Fältassistenternas arbetsuppgifter kan innefatta motivering till förändring. Ett tillvägagångssätt för motivering till förändring är länkning, där fältassistenten fungerar som kontakt mellan ungdomen och den hjälpande insatsen (Andersson, 2010, s. 21). Däremot anser verksamhetschefen för Individ & Familjeomsorg att behovet av fältassistenter inte finns i kommunen, utan att andra möjligheter kan undersökas, exempelvis frivillighet i samhället.

Chitvå-test visade statistiskt signifikanta skillnader mellan respondenterna som arbetar direkt och indirekt med unga i riskzon i frågan om det förebyggande arbetet i den egna verksamheten bör utökas. De som arbetar direkt med unga i riskzon anser i större utsträckning, än de som arbetar indirekt med unga i riskzon, att det behövs mer förebyggande arbete i den egna verksamheten. Detta skulle kunna tala för att de som i störst utsträckning uppmärksammar behovet att utveckla det förebyggande arbetet också är de som jobbar hands on med unga och som förutsätts ha god kunskap kring ungdomarna. Man skulle kunna anta att de praktiker som arbetar direkt med unga också får en annan bild av ungdomars situation, ur ungdomens egna perspektiv.

Praktikers inställning till uppsökande arbete är däremot osäkert då respondenterna i stor utsträckning svarat vet ej på frågorna rörande detta. Av de praktiker som arbetar med unga i riskzon är det 46,5% som inte vet om det behövs mer uppsökande arbete inom den egna verksamheten och 68,8% angav att de inte vet om det behövs mer uppsökande arbete inom någon annan verksamhet. Då definitionen av uppsökande arbete är komplex (Andersson, 2010, s. 38) kan de frekventa vet ej-svaren bero på att praktiker som arbetar med unga i riskzon inte är säkra på vad uppsökande arbete innebär.

Respondenternas uppsökande arbete går huvudsakligen ut på ökad närvaro, förlita sig på andra och samtal direkt till individen. Av de som ägnar sig åt uppsökande arbete (17,1% av respondenterna) har 16% svarat att de "söker upp" unga. Att införa fältassistenter är det mest frekventa svaret i frågan om hur det uppsökande arbetet i kommunen kan förbättras.

Enligt analysen av enkätsvaren efterfrågar praktiker ett bättre samarbete mellan kommun, civilsamhälle och andra aktörer. Av alla enkätens respondenter som inkluderats i denna studie ($N=170$) ansåg 96,5% att samarbetet kan förbättras. Det mest frekventa svaret från respondenterna var att de önskar mer samverkan mellan aktörer. Att många önskar bättre samarbete kan tyda på att samarbetet idag är en avsaknad av samarbeten mellan olika aktörer. Behovet av att förbättra samverkan mellan aktörer var även något som uttrycktes av de polisanställda som intervjuades för studien. Ordförande för RIF menar att ett gott samarbete mellan socialtjänst och polis är viktigt för fältarbete. Det kan till exempel handla om att dela aktuell lägesbild till fältassistenterna innan ett arbetspass.

Narkotikabruk hos unga

I samtliga intervjuer med polisanställda sägs det att narkotikabruket bland unga har ökat och att allt yngre brukar narkotika. Detta skulle kunna styrkas med brottsstatistik som visar att anmälda brott mot unga under 21 år har ökat sedan 2016 (bortsett från en liten minskning 2018–2019), samt att narkotikabrott är det mest anmälda brottet mot unga under 21 år (Polisens statistiksystem Status, 2020).

Många av respondenterna tror att detta beror på en ökad tillgång och att synen på narkotika bland unga har förändrats.

IP4 berättar:

“...jag tror det är en liberalare syn. Vi får ju alltid höra ”ja men alkohol är farligt. Och det är ju lagligt. Och man blir ju inte bakis av narkotika”. De är de skälen vi brukar få höra från ungdomarna”.

Ordförande för RIF berättar att fältassistenter kan försvåra nyrekryteringen till kriminella gäng. På så vis kan fältassistenter på sikt motverka att unga säljer narkotika.

Ordförande för RIF sa:

“Fältarbetare jobbar med att “klippa av svansen” dvs att stoppa underlaget för nyrekrytering. Bland annat genom att snabbt skicka in orosanmälningar för ungdomar som hamnar på glid. Att ta tidiga föräldrakontakter”.

Enligt Hirschi (2002, s.16–20) är anknytning till föräldrar ett av de viktigaste sociala banden. Sociala band till vänner är också av stor vikt. Om en ung har brutna band till föräldrar kan eventuellt banden till utomstående väga tyngre. Då individen behöver socialt godkännande för att begå brott kan ett kriminellt gäng ge detta godkännande (Hirschi, 2002, s. 97). Om fältassistenter kan verka som vuxna förebilder för unga kan möjligen nya sociala band stärkas, avvisa normbrytande beteenden och minska risken att unga rekryteras till gäng. Dessutom kan fältassistenter förhindra narkotikaförsäljning genom att röra sig på platser där unga befinner sig. Detta sker genom att minska den kriminogena exponeringen samt miljöns kriminogena förutsättningar och därmed minska risken att unga ser narkotikaförsäljning som ett handlingsalternativ (Wikström et al., 2012, s. 11–12). Dessa resonemang skulle även kunna appliceras på ungas narkotikabruk.

Under intervjuerna med polisanställda är det vissa områden som nämnts som tillhåll för unga samt uppfattas som otrygga, biblioteket Fyren, Kungsmässan, resecentrum och tågstationen. Om fältassistenter rör sig på dessa platser skulle de kunna minska platsernas kriminogena förutsättningar och på så sätt minska den kriminogena exponeringen för de ungdomar som rör sig där. Detta skulle kunna bidra till minskat narkotikabruk hos unga på dessa platser.

Fältassistenter och vuxennärvaro

Samtliga polisanställda respondenter var positiva till införandet av fältassistenter. Utifrån vad respondenterna beskrev att fältassistenter kan fylla för funktion är det främst relationsskapande och tillgänglighet som efterfrågas. Respondenterna önskar att fältassistenter kan fungera som en länk mellan ungdomen och olika insatser/organisationer. Följande citat beskriver detta:

IP1:

“Sen kan de nog få en annan relation med fältassistenter. (...) Fältassistenter kanske kan vara bra att ha för att ta hand om det som kommer i efterhand. Få en relation till ungdomarna på ett annat sätt”.

IP2:

“... man kan träffa ungdomar flera gånger och man kan knyta an till det man tala om senare. Så frågar man om soc ringt och då säger de “nee nee” och när man frågar om de själva ringt får man nej även där”.

Detta är något som ingår i fältassistenternas arbete, som tidigare nämnts, och kallas för länkning (Andersson, 2010, s. 21). Det framgår, både i enkäten och i intervjuerna med polisanställda, en önskan hos praktiker om ökad vuxennärvaro i Kungsbacka. Samtliga polisanställda som intervjuades var positiva till införandet av fältassistenter i kommunen. Positivitet till införandet av fältassistenter kunde även utläsas i enkäten då de mest frekventa svaren om hur kommunen kan förbättra det uppsökande arbetet handlade om fältassistenter samt ökad vuxennärvaro. Uppsökande arbete som använder sig av “ungdomsmodellen” fokuserar på uppsökande av unga i offentlig miljö. Syftet med modellen är främst att stärka band och relationer mellan ungdomen och exempelvis föräldrar, skola och samhällets institutioner (Andersson, 2010, s. 41).

Att bygga relationer, stärka band och förmedla kontakt är en framträdande del av uppsökande arbete (B. Andersson, 2005, 2010; Pitts, Pugh & Turner, 2002; Svensson, 2003). Det uppsökande arbetets tillvägagångssätt kan också få stöd av Hirschis (2002, s. 16) teori om sociala band, då den fokuserar på relationen människor emellan och samhället denne lever i.

Fältassistenter som förebyggande insats

Enkäten visar att 71,8% av respondenterna anser att det behövs mer förebyggande arbete i den egna verksamheten och 50,6% anser att det behövs i andra verksamheter. Det mest frekventa svaren om hur det förebyggande arbetet kan utvecklas var mer resurser (21%), bättre samarbete med andra utanför skolan (18%), kunskapshöjande insatser (15%), ökad vuxennärvaro (15%) och tidigare insatser/kontakter för att få hjälp (10%). Enligt sakkunnigas utsagor och tidigare forskning (Andersson, 2010, s. 18, 27; Pitts, Pugh & Turner 2002, s. 11; Svensson, 2003) skulle fältassistenter kunna tillgodose åtminstone två av dessa önskemål, ökad vuxennärvaro och tidigare insatser/kontakter för att få hjälp. Det är även möjligt att fältassistenter skulle kunna fungera som kunskapshöjande insats och samarbeta med andra utanför skolan.

För att knyta an till medborgardialogen trygghet i Kungsbacka (Kungsbacka kommun, 2018, 2019a) och NTU (Brottsförebyggande rådet, 2019) behöver det först tydliggöras att de har olika sätt att formulera frågorna, vilket innebär att inga precisa jämförelser kan göras. Det som går att utläsa när undersökningarna jämförs är att en högre andel i Kungsbacka oroar sig för att någon närstående ska utsättas för brott, än generellt i Sverige. Fältassistenter skulle kunna verka trygghetsskapande genom synlighet på de platser som uppfattas otrygga.

Fältassistenter kan verka förebyggande genom att röra sig i de miljöer unga befinner sig i. Enligt Wikströms SAT är brott ett resultat av en process kring valmöjligheter som påverkas av interaktionen mellan personens brottsbenägenhet och kriminogen exponering (Wikström et al., 2012, s. 11). Fältassistenter skulle kunna verka brottsförebyggande genom att minska den kriminogena exponeringen och därmed minska valmöjligheten att begå brott. Ungas kriminogena exponering är som högst vid ostrukturerad tid med vänner utan uppsikt av vuxen (Wikström et al., 2012, s. 276). Då den moraliska kontexten är som svagast när unga umgås med varandra, utan en vuxen som kan tillrättavisa dem (Wikström et al., 2012, s. 279) Det är möjligt att fältassistenter som bygger relationer med unga kan påverka deras moraliska handlande och kriminogena exponeringen.

Då det mesta av den ostrukturerade tiden unga spenderar med varandra, utan tillsyn av vuxen, sker på fredag- och lördagskvällar är det troligt att det är under dessa tider unga begår brott (Wikström et al., 2012, s. 286, 288). Detta stöds även av teorin om sociala band. Anknytningen kring delaktighet innebär att personer som är delaktiga i tidsbestämda aktiviteter, såsom exempelvis fotbollsträningar eller skola är mindre sannolika att begå brott (Hirschi, 2002, s. 20–21).

Att införa fältassistenter i Kungsbacka kommun som förebyggande insats skulle kunna minska risken för att unga begår brott på de platser fältassistenterna rör sig på. Fältassistenterna i Kungsbacka skulle kunna verka förebyggande genom att minska den ostrukturerade tiden med vänner utan vuxna närvarande, genom att röra sig på de platser unga umgås på och därmed minska valmöjligheten att begå brott.

Diskussion

Syfte

Studiens syfte är att undersöka praktikers uppfattningar om möjliga åtgärder för det förebyggande och uppsökande arbetet riktat mot unga i Kungsbacka kommun. Studiens avsikt är att göra en empirisk studie och med stöd av resultaten ge råd kring vad som är en eller flera lämpliga åtgärder för problematiken i Kungsbacka gällande ungdomar. Något som blev tydligt under studiens gång är den stora mängden litteratur kring uppsökande arbete och fältassistenter. Även om det är svårt att påvisa direkta effekter av fältassistenternas arbete är det mycket skrivet inom området vad gäller utformning och metoder. En representativ bild av den forskning som finns idag har försökt ges, samtidigt som studien riktas specifikt mot Kungsbacka genom enkäter och intervjuer.

Frågeställningar

Studiens första frågeställning lyder *”Om och i så fall hur anser praktiker i Kungsbacka kommun att det förebyggande och uppsökande arbetet gällande unga behöver förbättras?”*. En framträdande synpunkt under studien var önskemål om ökat samarbete gällande förebyggande och uppsökande arbete mellan kommun, civilsamhälle och andra aktörer. I enkäten svarade nästintill alla ja på om de ansåg att denna typ av samarbete behöver utvecklas. Utformningen av samarbete i kommunen är något som författarna anser att kommunen behöver se närmare på, då det är ett återkommande problem som lyfts i både enkätundersökningen och under intervjuerna med poliserna.

I intervjuerna med polisanställda framgick andra förebyggande insatser som respondenterna önskade, bland annat fler fritidsgårdar med utbildad personal. I en intervju med sakkunnig ansåg denne att föräldrar ska ta större ansvar för vad deras barn gör. Det har även genomgående under studiens gång, genom trygghetsundersökningar och intervjuer, framkommit att ungdomar som “hänger på stan” anses vara ett problem som skapar otrygghet. Enligt situationell aktionsteori och teorin om sociala band är det framförallt när unga spenderar ostrukturerad tid utan vuxna närvarande som unga begår brott (Wikström et al., 2012, s. 276, 279; Hirschi, 2002, s. 20–21).

Ur ett långsiktigt perspektiv skulle det vara gynnsamt med tidiga insatser med fokus på moralutveckling och stärkandet av självkontroll, förslagsvis i skolmiljö. SAT menar att det är en persons moral och självkontroll som är betydande för brottsbenägenheten (Wikström et al., 2012, s. 11) samt brottsförebyggande arbete riktat mot person (Wikström & Treiber, 2017, s. 79).

Studiens andra frågeställning lyder: *“Om och i så fall hur skulle fältassistenter kunna vara en möjlig åtgärd att implementera utifrån praktikers uppfattningar om hur det förebyggande och uppsökande arbetet gällande unga behöver förbättras i Kungsbacka kommun?”*.

Denna frågeställning aktualiseras då det finns förslag om att införa fältassistenter i Kungsbacka kommun. Dock ska det poängteras att enkäten inte ställde direkta frågor om införandet av fältassistenter vilket gör det svårt att uttala sig om praktiker, i generella termer, anser att fältassistenter bör implementeras. Dock har alla som intervjuats, med undantag för verksamhetschefen för Individ & Familjeomsorg, varit positiva till införandet av fältassistenter. Under enkätens fritextsvar var det nästan en femtedel av respondenterna som föreslog fältassistenter i hur det förebyggande arbetet kan förbättras. Sett till resultaten från enkäter och den positiva inställningen till fältassistenter tolkas studiens resultat till fördel för införande av fältassistenter i Kungsbacka kommun och anses kunna fylla den funktion praktiker efterfrågar.

I frågan om fältassistenter kan motverka narkotikabruk finns en viss osäkerhet, då fältassistenter har ett brett uppdrag. Däremot talar ordförande för RIF om att det finns möjlighet att “klippa av svansen” och på det sättet försvåra nyrekrytering till kriminella gäng. Fältassistenter kan försvåra nyrekryteringen till kriminella gäng genom att vistas på platser där unga spenderar ostrukturerad tid utan vuxen närvarande. Genom att vistas på platser som i studien framkom upplevs otrygga, kan fältassistenten förhöja den moraliska kontexten i miljön och på så sätt minska den kriminogena exponeringen (Wikström et al., 2012, s. 276, 279), vilket skulle kunna minska narkotikaförsäljning samt narkotikabruket hos unga.

Enligt Wikströms SAT ska brottsförebyggande arbete fokusera på att förändra person eller miljö (Wikström & Treiber, 2017, s. 79). Att förändra miljö kan i vissa former antas vara ett tidseffektivt sätt att förebygga brott då det inte nödvändigtvis är ett lika tidskrävande eller långsiktigt arbete som att förändra individens moral och självkontroll. Ett sådant arbete kan exempelvis ske genom att ta bort skymmande buskage eller öka belysningen för att skapa en tryggare miljö.

Mer situationell brottsprevention är något som en polis som intervjuades pratade om.

IP4 sa:

“Dels får man titta på platserna, eehm. Se vad man kan göra med dem. Det kan ju vara enkla saker som att flytta möblemanget i biblioteket så att det blir mer öppet,(...), som kanske är mer intressant för allmänheten. (...) Så det ah, titta på det. Eehm. Kameror. Och det ska ju sättas upp nu på resecentrum i alla fall. Men sen också en ökad synlighet av vuxna. Kommunen, socialtjänsten. Det tror jag hade uppskattats av många”.

Brottsprevention genom arkitektonisk design är en form av situationell brottsprevention, som kan verka som en form av brottsförebyggande arbete för att skapa en naturlig övervakning (Brottsförebyggande rådet, 2020). Detta skulle exempelvis kunna ske genom ökad belysning eller nedtagning av buskage.

Avslutande råd

Nedan kommer råd att presenteras, utifrån studiens resultat, som författarna till studien anser viktiga att Kungsbacka kommun tar med sig i sin fortsatta utredning kring införandet av fältassistenter.

Samarbete

Den mest framträdande synpunkten i studien var önskemålen om ökat samarbete mellan olika aktörer i kommunen. Det finns även en antydning om att praktikerna i Kungsbacka kommun är positiva till att införa fältassistenter. Det skulle ur ett framtidsperspektiv kunna vara möjligt för fältassistenter att fungera som en samverkansplattform mellan exempelvis polis, socialtjänst samt skola och på så vis vara gynnsamt för samarbetet i kommunen. Det påtalas ett behov av vuxna närvarande utan ordningsupprätthållande syfte, men som har tid att lära känna ungdomarna.

Något som uppkom i intervjuerna med poliserna är en upplevelse av att samarbetet mellan polis och socialtjänst inte fungerar. En polis som talade om samarbetet mellan polis och socialtjänst svarade följande på frågan hur samarbetet mellan organisationerna fungerar.

IP3:

“Jag tycker inte vi har något samarbete med dem. Det är, finns mycket att önska”.

En förhoppning om tätare kontakt med socialtjänst framförs av flera respondenter och kanske skulle det vara möjligt att någon som jobbar inom socialtjänst kan sitta hos polisen någon dag i veckan. Självklart ska sekretessfrågan adresseras, men denna form av samarbete finns redan i andra kommuner, exempelvis Göteborg och även i samarbetet som tidigare nämnts, SSPF.

Vid ett införande av fältassistenter

Vid ett införande av fältassistenter finns det fler aspekter som behöver tas hänsyn till än de vi undersökt i vår studie, exempelvis ekonomiska kostnader. Om de satsade pengarna genererar minskade kostnader för exempelvis omhändertagande av unga, sjukvårdskostnader och liknande, kan argumentet av införandet vara försvarbart ur ett ekonomiskt perspektiv. Nedan diskuteras de aspekter som framkommit i denna studie som är viktigt att ta hänsyn till vid ett införande.

Det är, enligt sakkunniga som intervjuats för denna studie, viktigt att anställa personer som är villiga att jobba oregelbundna arbetstider. Dagtid för att kunna följa upp, besöka skolor och liknande. Kvällar och helger för att kunna skapa kontakt med de ungdomar som hänger på stan samt ge fältassistenterna möjligheten att skapa en egen bild av vad som pågår i samhället.

I intervjuerna med sakkunniga poängteras vikten av att inte jobba ensam som fältassistent utan att alltid vara minst två, sakkunniga föreslår en arbetsgrupp på fyra personer. Bedriv inte verksamheten med fältassistenter som projektform uttrycktes av flera, det finns då risk att betydelsen av den långvariga närvaron och att helhjärtat gå in för arbetet inte infinner sig. Fältassistenternas arbete är långsiktigt då det tar tid att bygga relationer, vilket gör att ett tidsbegränsat projekt inte är att föredra. Detta är i enlighet med de principer för uppsökande arbete som beskrivs av M. Andersson (2005, s. 46–68), samt att ordförande för RIF berättar att det tar minst ett år för en ny fältassistent att etablera relationer med ungdomar. Vid rekrytering är det viktigt att välja personer med kunskap kring socialtjänstlagen och de verktyg som finns att tillgå.

Effektmätning är ett område som kommit upp under studiens gång i både litteratur (Calissendorff, Höjer & Svensson, 1986, s. 81–82) och under intervju med sakkunniga. Många gånger är det ett önskemål från politiker att mäta om fältassistenternas arbete har effekt. En av svårigheterna med effektmätning av fältassistenternas arbete är att arbetet ofta sker i flera led samt att flera insatser sker samtidigt.

Som ett försök att hitta ett sätt att systematisera arbetet har RIF:s ordförande utvecklat en app, där det finns funktioner såsom GPS som visar hur fältarbetarna rör sig och möjlighet att skriva anteckningar om antal fältassistenten träffar samt specifika observationer. Ordföranden i RIF lyfte det som fördelaktigt att använda denna app eller liknande för att få en bättre överblick över arbetet, vid ett införande av fältassistenter i Kungsbacka kommun. Viktigt är dock att ta hänsyn till de etiska aspekterna det innebär att föra fältanteckningar. Enligt intervjuer med sakkunniga är det avgörande att värna om ungdomarnas integritet och det måste specificeras tydliga ramar kring vad som får och inte får inkluderas i denna typ av dokumentation.

Ett perspektiv som också behöver lyftas är ungdomarnas bild, deras syn på problematiken och deras tankar om möjliga åtgärder. Det är en viktig input för den fortsatta utvecklingen. Även med hänsyn till barnkonventionen, tolfte artikeln, som sedan 1 januari 2020 är lag i Sverige:

“Konventionsstaterna ska tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad” (Unicef, u.å.).

Under studien har det uppmärksammats, både i litteratur (B. Andersson, 2005) och under intervjuer med sakkunniga, att internet kan ses som en ny plattform för fältassistenter att lägga delar av sin arbetstid på. Att vara ute på stan och i skolorna fångar upp många ungdomar, men inte alla. Ett sätt att nå ut till fler kan vara att röra sig på internet och på så sätt uppmärksamma andra former av beteenden som tyder på att stöd behövs. Verksamhetschefen för Individ & Familjeomsorg belyser spelmissbruk hos unga som ett problem. Om fältassistenter använder internet kan de eventuellt även fånga upp några av dessa ungdomar.

Vidare forskning

För framtida forskning rekommenderas att se närmare på diverse utformningar av samarbeten mellan socialtjänst och polis, där det utvärderats vad som är ett fungerande arbetssätt. Exempelvis säger ordföranden i RIF: *“Det är viktigt med ett bra samarbete med polis och socialtjänst, det kan exempelvis vara genom samverkansmöten eller utsättning innan kvällspass (...)*”. Intervjuer med personal inom socialtjänst kan vara ett ytterligare steg i att utreda hur samarbetet mellan socialtjänst och polis faktiskt anses fungera från båda håll. Det kanske också skulle kunna innebära ytterligare förslag på förbättringsmöjligheter gällande samverkan mellan organisationerna.

Det hade även varit gynnsamt, inför ett eventuellt införande av fältassistenter i Kungsbacka, att göra ytterligare en enkät riktad mot just fältassistenter och då undersökt inställningen till dem, förväntningar och farhågor. Det hade även kunnat vara givande att genom samtal eller enkät undersöka ungdomarnas bild och upplevelser av fältassistenter och på så sätt få med deras tankar kring införande av fältassistenter. Att titta på en liknande kommun där fältassistenter används idag, skulle kunna vara gynnsamt för Kungsbacka, för råd kring för bästa tillvägagångssättet.

Avslutande ord

Vi är tacksamma för förtroendet vi fått från Brå, att vara en del av utredningen om fältassistenter ska införas i Kungsbacka. Något som fångat vår uppmärksamhet är allt engagemang och alla drivkrafter som finns i samhället. Krafter som kämpar för att skapa förutsättningar för de unga. Nu återstår det att se vad Kungsbacka kommuns politiker anser om behovet kring framtida åtgärder för att skapa ett tryggare samhälle. Förutsättningarna ligger i politikernas händer och det är upp till de ansvariga i Kungsbacka Kommun att visa hur ett gott samarbete ser ut. Låt oss tillsammans lägga bomull i samhällets sprickor, ungdomarna är ju trots allt vår framtid.

Referenser

Andersson, B. (2010). *Erfarenheter av uppsökande arbete med vuxna och unga vuxna* (6:2010). Göteborg: FoU i Väst/GR.

Andersson, B. (2005). Fältarbete - en brokig kontinuitet. I Ehlin (red), *Möten i mellanrummet* (s. 24–45). Stockholm: Gothia Förlag AB

Andersson, M. (2005). Förebyggande arbete i praktiken. I Ehlin (red), *Möten i mellanrummet* (s. 46–68). Stockholm: Gothia Förlag AB

Bogner, A., Litting, B. & Menz, W. (2009). *Interviewing Experts*. London: Palgrave Macmillan

Brottsförebyggande rådet. (2020). *Situationell prevention*. Hämtad 2020-05-25 från: <https://www.bra.se/forebygga-brott/forebyggande-metoder/situationell-prevention.html>

Brottsförebyggande rådet. (2019). *Nationella trygghetsundersökningen 2018* (2019:1). Hämtad från:

https://www.bra.se/download/18.62c6cfa2166eca5d70e22d3/1548248345315/2019_1_Nationella_trygghetsundersokningen_2018.pdf

Bryman, A. (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber

Calissendorff, J., Höjer, S. & Svensson, P. (1986). *Grundbok i socialt fältarbete*. Malmö: Liber

Fejes, A. & Thornberg, R. (Red). (2012). *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber

Gerring, J. & Christenson, D. (2017). *Applied Social Science Methodology*. Cambridge: University Printing House

Google. (u.å.). Google maps. Hämtad från: <https://www.google.se/maps/@57.5895164,11.9733658,11z>

Henriksson, W. (2008). *Statistik - icke parametriska metoder*. Umeå: Institutionen för beteendevetenskapliga mätningar, Umeå Universitet. Hämtad från: <http://umu.diva-portal.org/smash/get/diva2:414804/FULLTEXT03.pdf>

Hirschi, T. (2002). *Causes of Delinquency*. New Brunswick: Transaction Publishers

Infovoice.se. (2003). *Cramer's V-index*. Hämtad 2020-06-07 från: <http://www.infovoice.se/fou//bok/statmet/10000046b.shtml>

Kungsbacka Kommun. (2019a) *Medborgardialog 2019*. Kungsbacka: Kungsbacka kommun.

Kungsbacka Kommun. (2019b). *Tjänsteskrivelse KFT/2019:222*. Kungsbacka kommun

Kungsbacka kommun. (2019c). *Kommunbudget 2020 och plan 2021–2022*. Hämtad 2020-02-03 från: <https://www.kungsbacka.se/globalassets/kommun-och-politik/dokument/mal-och-resultat/kommunbudget-2019kf-beslutad180614-slutlig.pdf>

Kungsbacka Kommun. (2019d). *Årsredovisning 2018*. Hämtad 2020-02-02 från: https://www.kungsbacka.se/globalassets/kommun-och-politik/dokument/mal-och-resultat/arsredovisning/kungsbacka_ar_2018_web.pdf

Kungsbacka Kommun. (2019e). *Tjänsteskrivelse KS 2019–00809*. Kungsbacka kommun

Kungsbacka Kommun. (2018). *2018-Medborgardialog Trygghet*. Kungsbacka: Kungsbacka kommun

Kungsbacka.se. (u.å. a) *Fakta om Kungsbacka kommun*. Hämtad 2020-01-27 från: <https://www.kungsbacka.se/Kommun-och-politik/Fakta-om-kommunen/>

Kungsbacka.se. (u.å. b) *Brottsförebyggande*. Hämtad 2020-02-05 från: <https://www.kungsbacka.se/Omsorg-stod-och-hjalp/Trygg-och-saker/Brottsforebyggande/>

Kungsbacka.se. (u.å. c). *Medborgarlöfte 2019–2020*. Hämtad 2020-02-05 från: <https://www.kungsbacka.se/Omsorg-stod-och-hjalp/Trygg-och-saker/Brottsforebyggande/OPK---Overenskommelse-polis-och-kommun/medborgarlofte-2019-2020/>

Lindemann, N. (2019, 8 augusti). What's the average survey response rate? 2019 benchmark. Hämtad 2020-06-09 från: <https://surveyanyplace.com/average-survey-response-rate/>

Mangione, T.W. (1995). *Mail Surveys*. Thousand Oaks: SAGE Publications

Metodstod.se. (u.å.). *Lathund för definitioner*. Hämtad 2020-06-07 från: <https://metodstod.se/app/uploads/2018/06/Definitioner.pdf>

mynewsdesk.se. (2019, 25 november). *Nattvandring med polis och kommun ska locka fler nattvandrare*. Hämtad 2020-02-10 från: <http://www.mynewsdesk.com/se/kungsbacka-kommun/pressreleases/nattvandring-med-polis-och-kommun-ska-locka-fler-nattvandrare-2946324>

Nämnden för Individ & Familjeomsorg - Kungsbacka kommun. (u.å). *Nämndens årsredovisning 2017*. Hämtad 2020-02-20 från: <https://www.kungsbacka.se/globalassets/kommun-och-politik/dokument/mal-och-resultat/redovisningar/namndernas-arsredovisningar/2017/namndens-arsredovisning-2017-individ--familj.pdf>

Pitts, J., Pugh, C. & Turner, P. (2002). Community safety and detached and outreach youth work. *Community Safety Journal*, 1(2), 9-18. Hämtad från: <https://www-emerald-com.ezproxy.ub.gu.se/insight/content/doi/10.1108/17578043200200013/full/pdf?title=community-safety-and-detached-and-outreach-youth-work>

Polisen.se. (2019). *Polisens volontärer*. Hämtad 2020-02-10 från: <https://polisen.se/om-polisen/bli-volontar/>

Polisens statistiksystem Status. (2020).

Riksförbundet för fältarbete. (u.å.). *Fältarbete - en definition*. Hämtad från: <https://www.faltarbete.se/wp-content/uploads/2016/02/Fältarbete-en-definition-RiF.pdf>

SFS 2001:453. *Socialtjänstlag*. Stockholm: Socialdepartementet

Socialstyrelsen. (2020). *Barn och unga som begår brott: Handbok för Socialtjänsten*. Hämtad 2020-06-07 från: <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/handbocker/2020-2-6577.pdf>

Statistiska centralbyrån (SCB). (2019). *Kungsbacka kommunfakta*. Hämtad 2020-05-06 från: https://www.h5.scb.se/kommunfakta/k_frame.htm

Statistiska centralbyrån (SCB). (2018). *Kungsbacka kommunfakta*. Hämtad 2020-02-03 från: https://www.h5.scb.se/kommunfakta/k_frame.htm

Sundell, A. (2016, 16 september). *Guide: Testa en fördelning med hjälp av Chi2*. SPSSakuten.com. Hämtad från: <https://spssakuten.com/2016/09/16/guide-testa-en-fordelning-med-hjalp-av-chi2/>

Svensson, N.P. (2003). *Outreach work with young people, young drug users and young people at risk*. Strasbourg: Pompidou Group, Council of Europe

Sveriges Kommuner och Regioner. (2019). *Kommunens Kvalitet i Korthet (KKiK)*. Hämtad från: <https://www.kungsbacka.se/globalassets/kommun-och-politik/dokument/kkik/kkik-2019-kungsbacka-kommun.pdf>

Söderberg, C. (2015). *SSPF-arbete i Ockelbo*. Linköping: Institutionen för samhälls- och välfärdsfrågor. Avdelningen för socialt arbete, Linköpings Universitet. Hämtad från: <https://www.bra.se/download/18.31d7fffa1504bbffea022e05/1446130698141/Utvärdering+SSPF+Ockelbo+Linköpings+universitet.pdf>

Unicef. (u.å.). *Barnkonventionen*. Hämtad 2020-05-25 från: <https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten>

Vetenskapsrådet. (u.å.). *Forskningsetiska principer*. Hämtad 2020-03-31 från: <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Vänsterpartiet Kungsbacka. (2019). *Motion: Kvalificerade fältassistenter i Kungsbacka kommun*. Hämtad 2020-01-27 från: <https://kungsbacka.vansterpartiet.se/motion-kvalificerade-faltassistenter-i-kungsbacka-kommun/>

Wikström, P-O, Oberwittler, D., Treiber, K. & Hardie, B. (2012). *Breaking Rules - The social and situational dynamics of young people's urban crime*. Oxford: Oxford University Press

Wikström, P-O & Treiber, K. (2017). Beyond risk factors: An analytical approach to crime prevention. *Preventing Crime and Violence, Advances in Prevention Science*, 2, 73–87. DOI 10.1007/978-3-319-44124-5_8

Öppet brev till politiker, tjänstemän och övriga det berör. (2020). Kungsbacka

Appendix A

Förebyggande och uppsökande verksamhet med fokus unga i riskzon

Hej,

En förutsättning för att bedriva ett effektivt förebyggande arbete är kunskap om den aktuella och lokala situationen. Därför har det lokala brottsförebyggande rådet fått i uppdrag att kartlägga Kungsbacka kommuns förebyggande och uppsökande verksamheter med fokus unga i riskzon.

Utifrån Moffitts teori om Age-crime curve är individers kriminella verksamhet mest aktiv mellan 15–20 år (Piquero & Moffitt, 2005). Med detta som bakgrund samt att debutåldern för kriminalitet är under 15 år, har vi i denna studie målgruppen ungdomar mellan 12–21 år för att på så sätt kunna bedriva ett förebyggande arbete.

För att öka samsynen kring de olika begreppen (riskzon, riskfaktorer, förebyggande och uppsökande verksamhet) som används i studien, ber vi dig att läsa igenom definitionerna som du hittar under respektive avsnitt i enkäten

Enkäten är anonym och du behöver inte ange namn eller personnummer. Dina svar kommer att behandlas med stor konfidentialitet, vilket innebär att dina svar inte kommer kunna härledas till dig och kommer inte spridas vidare till obehöriga. Du kommer behöva ange förvaltning men yrkesroll är frivilligt. Svaren från enkäten kommer enbart att användas till studiens syfte. Det är helt frivilligt att delta och du kan när som helst välja att avbryta ditt deltagande. Genom att svara på enkäten samtycker du till deltagande i studien. Under studiens gång kommer GDPR att tillämpas.

Har du några funderingar eller vill ta del av studien när den är färdigställd så är du välkommen att höra av dig till maria.frykstedt@kungsbacka.se

Tack för ditt deltagande!

Kungsbackas lokala brottsförebyggande råd

De frågorna med * är obligatoriska. Beroende på svar har man sedan blivit delegerad till nästa fråga eller följdfrågor.

Avsnitt 1 **Beskrivning**

- Vilken förvaltning tillhör du? * (svarsalternativ)
- Vilken yrkesroll har du? (svarsalternativ)
- Arbetar du med unga i riskzon? * (svarsalternativ: Ja, direkt/Ja, indirekt/Nej)

RISKZON innebär ungdomar med flera riskfaktorer. Riskfaktorer kan definieras som de förhållanden som ökar sannolikheten för att personen ska utveckla problem. Riskfaktorer kan bland annat vara normbrytande beteende, kriminalitet, destruktiva handlingsvanor, utanförskap, bristfällig anknytning till skolan, bristfälliga familjeförhållanden, avsaknaden av vuxna förebilder, självskadebeteende mm. En riskfaktor behöver inte vara orsak till, utan kan vara förhållanden som visat sig öka risken, att problem utvecklas (Andershed & Andershed, 2015).

Avsnitt 2 **Ditt arbete kopplat till förebyggande arbete med fokus unga i riskzon**

- Arbetar du förebyggande med unga i riskzon idag? * (svarsalternativ: Ja/Nej/Vet ej)

FÖREBYGGANDE INSATSER handlar om att minska risken för att ett problem (till exempel antisocialt beteende) ska uppstå eller återuppstå. Arbetet börjar med att identifiera och kartlägga de faktorer som utgör risker för problemet. Kunskap om faktorer förknippade med ökad risk och tidiga varningstecken (t.ex. riskbeteenden eller tidiga symptom) är ofta startpunkten för förebyggande insatser.

Följdfrågor:

Om ja, på vilket sätt? (fritextsvar)

Om nej, varför inte? (fritextsvar)

- Upplever du att det behövs mer förebyggande arbete med fokus unga i riskzon inom din verksamhet? * (svarsalternativ: Ja/Nej/Vet ej)
Följdfrågor: Om ja, på vilket sätt kan det förebyggande arbetet utvecklas? (fritextsvar)

Om nej, varför inte? (fritextsvar)

Avsnitt 3 Ditt arbete kopplat till uppsökande verksamhet med fokus unga i riskzon

- Arbetar du uppsökande med unga i riskzon idag? * (svarsalternativ: Ja/Nej/Vet ej)

UPPSÖKANDE ARBETE är en kontaktskapande och resursförmedling social verksamhet som riktas till grupper, vilka ofta är svåra att nå med andra medel och som behöver ges stöd på ett lättillgängligt sätt i miljöer och sammanhang, vilka uppsökaren själv inte organiserar eller kontrollerar. Målet med uppsökande arbete är att komma i kontakt med unga som möjliggör sociala och personliga förändringar (Andersson, 2011).

Följdfrågor: Om ja, på vilket sätt? (fritextsvar)

Om nej, varför inte? (fritextsvar)

- Upplever du att det behövs mer uppsökande arbete med fokus unga i riskzon inom din verksamhet? * (svarsalternativ: Ja/Nej/Vet ej)

Följdfrågor: Om ja, på vilket sätt kan det uppsökande arbetet utvecklas? (fritextsvar)

Om nej, varför inte? (fritextsvar)

Avsnitt 4 "Ett Kungsbacka"

- Upplever du att förebyggande arbete bör förbättras inom någon annan verksamhet/förvaltning? * (svarsalternativ: Ja/Nej/Vet ej)

Följdfrågor: Om ja, inom vilken verksamhet eller förvaltning och på vilket sätt?
* (fritextsvar)

- Upplever du att uppsökande arbete bör förbättras inom någon annan verksamhet/förvaltning? * (svarsalternativ: Ja/Nej/Vet ej)

Följdfrågor: Om ja, inom vilken verksamhet eller förvaltning och på vilket sätt?
* (fritextsvar)

- Skulle samarbetet med det förebyggande och uppsökande arbetet mellan kommunala förvaltningar, andra aktörer eller civilsamhället kunna förbättras med fokus på unga i riskzon? * (svarsalternativ: Ja/Nej)

-

Följdfrågor: Om ja, på vilket sätt? * (fritextsvar)
Om nej, på vilket sätt fungerar samarbetet bra idag? (fritextsvar)

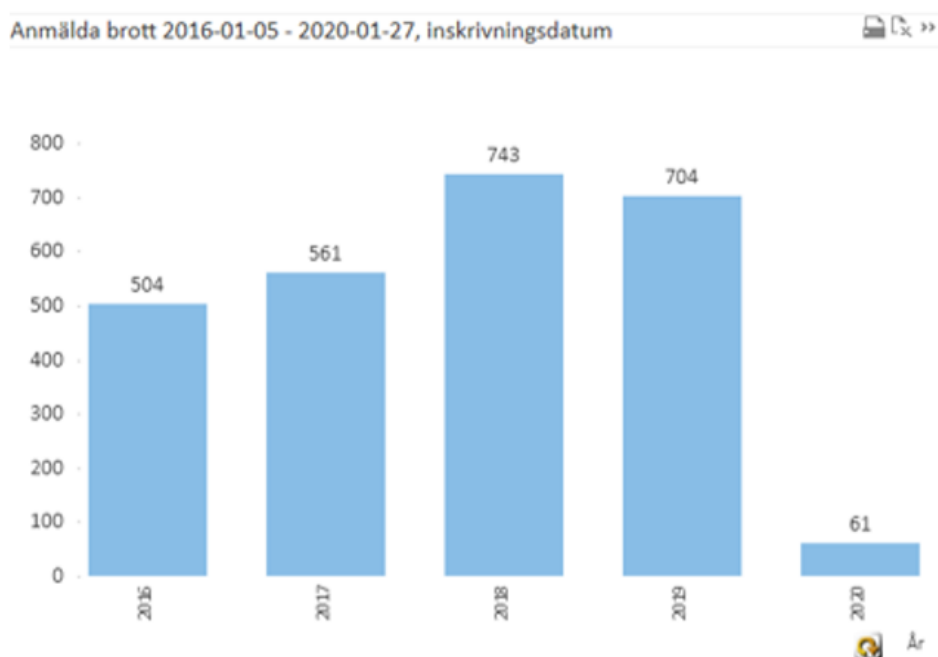
- Är det något mer du vill tillägga? (fritextsvar)
- Ange din mailadress om du vill ställa upp på en kompletterande intervju om detta skulle bli aktuellt (fritextsvar)

Observera att dina enkätsvar ej kommer bli anonyma genom angivelse av mailadress

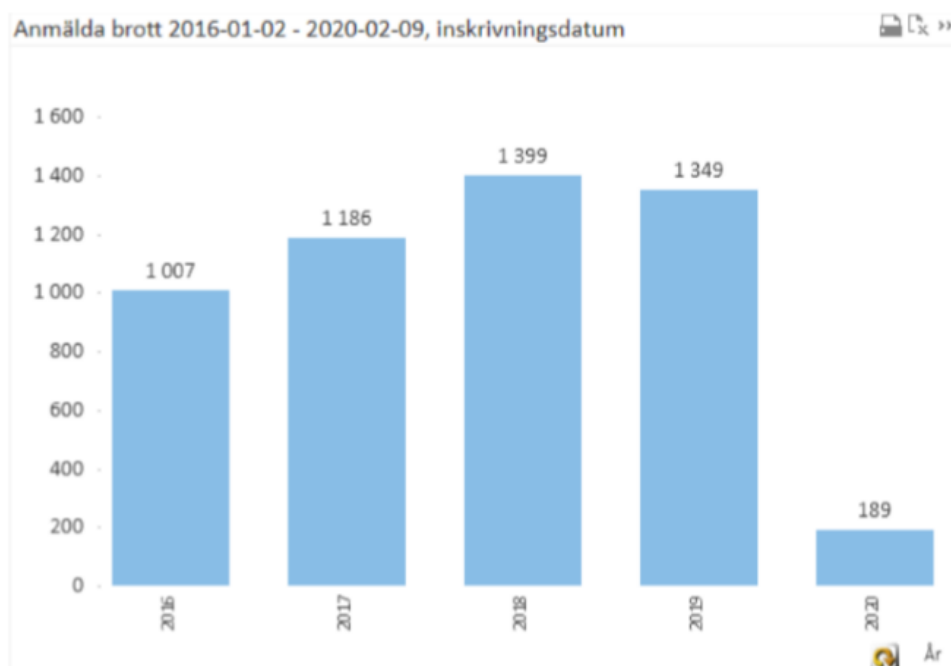
Appendix B

Brottsstatistik

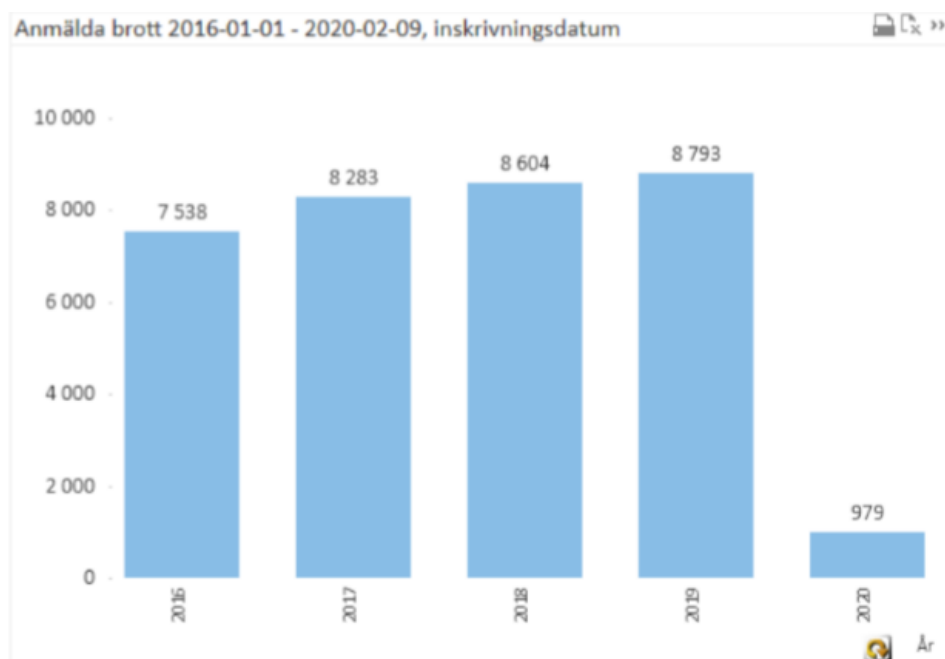
Anmälda brott, personer under 21 år Kungsbacka:

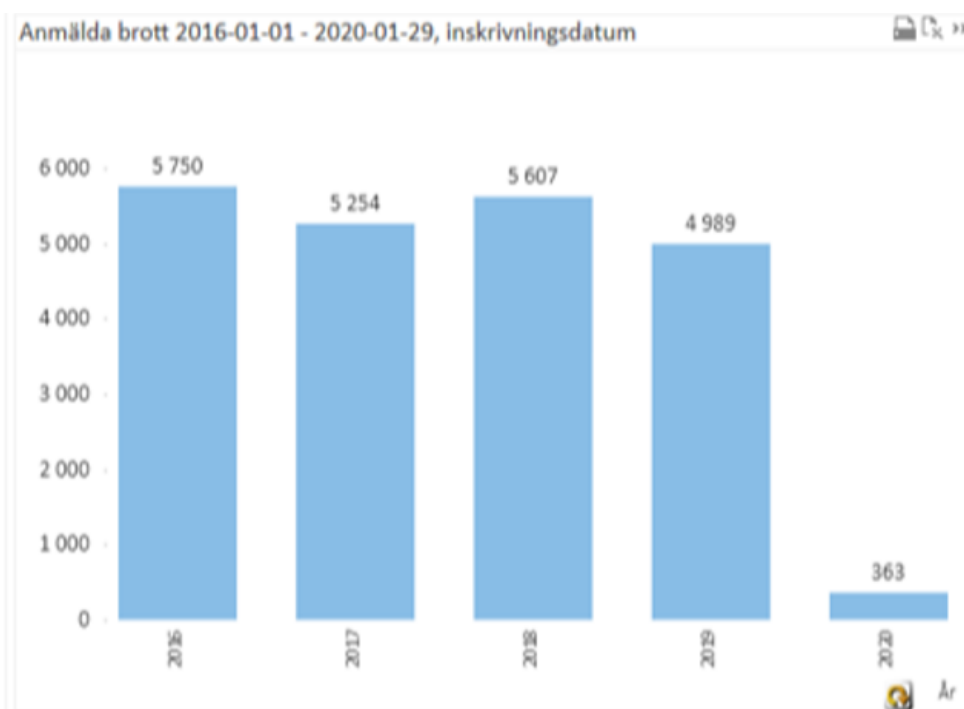
Anmälda brott, personer under 21 år, Kristianstad:

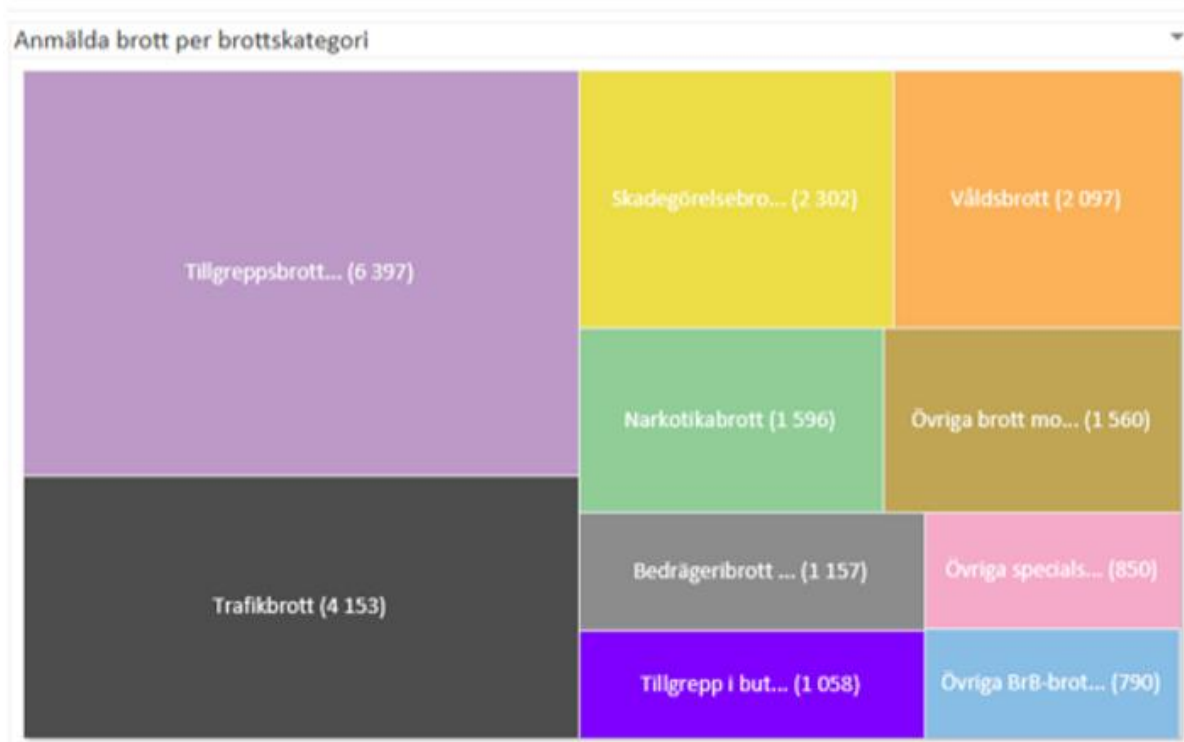
Anmälda brott, personer under 21 år, Storgöteborg:

Anmälda brott, alla åldrar, Kungälv:

Anmälda brott, alla åldrar 2016–2020, Kungsbacka:

Anmälda brott, under 21 år 2016–2020, Kungsbacka:

Appendix C

Förfrågan om att delta i en studie om fältarbete som brottspreventiv åtgärd

Syftet med studien är att undersöka om uppsökande verksamhet, fokus på fältassistenter fungerar som brottspreventiv åtgärd. Vårt specifika fall i denna studie är Kungsbacka kommun och just därför är du relevant. Studien tar avstamp dels i en enkätstudie, men också i kompletterande intervjuer för att få en bredare bild av bakgrunden till den påtalade problematiken med ökat narkotikaanvändande och ökad statistik av tillgreppsbrott i kategorin unga. Vi intervjuar idag er poliser för att ni är ute på gatorna under kvällar och helger då de påtalats att många ungdomar rör sig i Kungsbacka och vi vill få en bild av vad ni anser händer under dessa tider och era tankar om politikernas påståenden.

Studien är ett examensarbete på avancerad nivå och är en del av utbildningen för att bli mastersstudent i kriminologi. Studien kommer bland annat att genomföras med intervjuer under 2020-03-09. Intervjun kommer att beröra din uppfattning/erfarenhet av arbetet som polis i Kungsbacka kommun. Intervjun beräknas ta 30 minuter och kommer med ditt godkännande att spelas in och skrivas ut i text.

Den information som du lämnar kommer att behandlas säkert och förvaras inlåst så att ingen obehörig kommer att få ta del av den. Redovisningen av resultatet kommer att ske så att ingen individ kan identifieras. Resultatet kommer att presenteras i form av ett examensarbete. När examensarbetet är färdigt och godkänt kommer det att finnas i en databas vid Göteborgs universitet. Inspelningarna och den utskrivna texten kommer att förstöras när examensarbetet är godkänt. Du kommer ha möjlighet att ta del av examensarbetet genom att få en kopia av arbetet.

Deltagandet är helt frivilligt och Du kan när som helst avbryta din medverkan utan närmare motivering.

Vi frågar härmed om du vill delta i denna studie enligt de premisserna redovisade ovan. Om du godkänner ditt deltagande var vänlig signera:

Har Du frågor om studien är du välkommen att höra av dig till någon av oss:

Isolde Villiamsson

Emma Roback

Anneli Larsson

Student

Student

Lektor

isolde.williamsson@hotmail.se

emmarohback@gmail.com

anneli.larsson@gu.se

Appendix D

Intervjuguide

Gemensamma frågor

Polisintervjuer

Intervju verksamhetschef Individ & Familjeomsorg

Intervju ordförande RIF

Intervjuer sakkunniga

Tema 1: Information om dig

Hur länge har du jobbat inom ditt yrke?

Hur länge har du jobbat med ungdomsbrottslighet?

Hur mycket av din arbetstid skulle du ungefär säga är i kontakt med unga?

Tema 2: Din bild av situationen kring unga

Vad är din upplevelse av situationen för unga i Kungsbacka?

Vad är din upplevelse när du är ute på kvällar och nätter som polis?

Märker ni av någon uppgång av narkotikaanvändning?

Tema 3: Håller du med politikerna

Både Moderaterna och Vänsterpartiet har gått ut med motioner kring att läget för unga i Kungsbacka kommun förvärras, känner du till detta? Vad tycker du om det?

Tema 4: Förslag på åtgärder

Har du några egna förslag på brottspreventiva åtgärder riktat unga?

Hur tycker du samarbetet med socialtjänst/polis i Kungsbacka fungerar?

Tema 5: Fältassistenter

Har du någon personlig erfarenhet av fältassistenter?

Vad skulle du säga att deras uppgift är?

Vad tycker du är fördelar respektive nackdelar med fältassistenter?

Tema 6: Fältassistenternas historia

Hur tror du att det kommer sig att fältassistenter kom till?

Det nämns mycket i forskning kring fältassistenternas otydliga yrkesbeskrivning och svårigheter med att mäta resultat, hur mycket tror du att det påverkar?

Tema 7: Utformning

Vad anser du är den ultimata utformningen för fältassistenter?

Tema 8: Insatser

Vad har ni för insatser riktat mot unga personer?

Är det någon ytterligare som du anser behöver göras för att förbättra den generella situationen för unga?

Enligt socialtjänstlagen ska socialtjänsten bedriva uppsökande arbete riktat unga, hur ser detta arbete ut i Kungsbacka?